

RSR IVOREN TOREN

75 jaar

1919-1994

Oude Raadhuis, Kaasmarkt, RSR '36 - '37

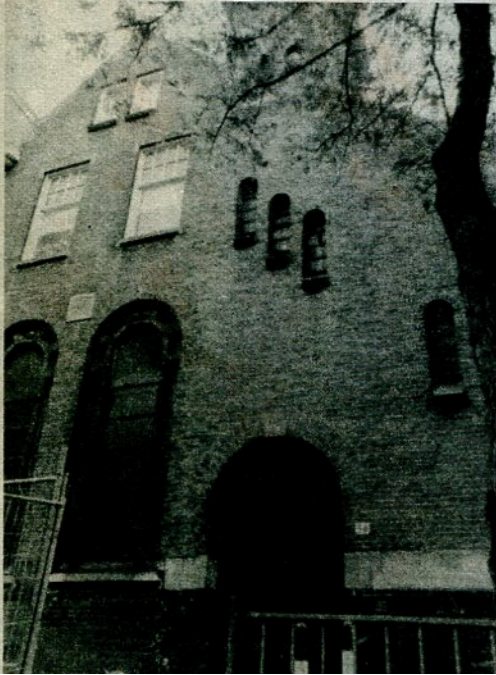
Café Monopole - Kruiskade 20, (naast Luxor), RSR 1937

Café De Kleine Doelen
Coolschestraat 94 - RSR 1938 - 1940

Robert Fruinstraat 36, RSR 1919 - 1935 & '40 - '41

Café De Toog, Hofplein, **RSR** 1946

RK Bondsgebouw, Westersingel 14, **RSR** 1947

Vincentiusgebouw, Schiekade 105,
RSR 1952 - 1962; **RSR/Ivoren Toren** 1962 - 1973

CAFÉ - RESTAURANT *beZon*
Noordsingel 101, **RSR** 1948

Café Delmee, Oostzeedijk 300a, **RSR** 1949 - 1951

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Van Robert Fruinstraat tot Schiekade	3
What is in a name	6
Wel en wee in de R.S.B.	8
Dertig jaar papieren binding tussen de leden	12
Fragmenten uit Rotterdams schaakhistorie	26
Ik speel misschien niet sterk	39
Schaken door een machine	46
Een tussenpaus	48
Enige herinneringen van oud-lid Ben Geels	49
Voorzitters Varia: onthullingen over de periode 84-87	51
Herinneringen van Frans Lems, oudlid sinds 1991	57
R.S.R./Ivoren Toren in de Problemen	58
Een interview met ex-voorzitter, de heer Teun Jansen	61
Index	63
Colofon	64

Voorwoord

Vijfenzeventig jaar geschiedenis vangen in minder dan vijfenzeventig pagina's; het lijkt een onmogelijke opgave en om heel eerlijk te zijn, is het dat ook. Er gebeurt in een dergelijk lange tijdspanne gewoonweg teveel om onder woorden te brengen. Ook op een vereniging van schakers, die liever de schaakstukken laten spreken.

Het boek dat U momenteel in handen houdt heeft dan ook niet de intentie volledig te zijn. Wel tracht het een beeld te geven van vijfenzeventig jaar verenigingsleven binnen R.S.R. en Ivoren Toren. Verschillende (ex-) leden van de jubilerende club beschouwen het leven van de clubschaker in diverse facetten. Ook wordt teruggekeken op gebeurtenissen die de historie van de vereniging mede hebben bepaald, waarbij ook de geschiedenis van het Rotterdamse schaakleven wordt belicht.

Het gaat te ver om iedereen te bedanken die, op welke manier dan ook, heeft bijgedragen aan het ontstaan van dit gedenkboek. Het eenvoudigst zou zijn het bedankje te richten aan iedereen die in de afgelopen 75 jaar op de één of andere manier verbonden is geweest aan R.S.R./Ivoren Toren. Zij maken immers deel uit van de geschiedenis van de club en zonder hen had dit boek nooit inhoud kunnen krijgen. Ik wil er echter toch één persoon uitlichten. Herman Keetbaas waarborgde de hoge druk kwaliteit van dit boek en is de ontwerper van de omslag. Degenen die hem kennen zien dat zijn drukkers-kwaliteiten zijn schaakkwaliteiten ver overtreffen.

Ik hoop dat U bij het lezen van dit boek net zoveel plezier zult hebben als ik had bij het samenstellen ervan.

De samensteller,

Rob van der Plas

Van Robert Fruinstraat tot Schiekade

door Rob van der Plas & Herman Keetbaas

In oktober 1919 vermeldde de Maasbode de volgende oproep:

R.K. Schaakliefhebbers die met steller dezès willen samenwerken tot de oprichting van een R.K. Schaakclub in het Westen der stad wordt beleefd verzocht naam en adres te willen inzenden onder no. 30558 aan het bureau van dit blad.

'Steller dezès' was dhr. van Ette, die op 24 oktober 1919 samen met pastoor Wreesman acht belangstellenden begroette in een lokaal van de kerk in de Robert Fruinstraat, nummer 36. Dhr. van Ette opende de 'vergadering' met de woorden 'Geloof zij Jezus Christus', hiermede de uitgesproken geestelijke sfeer aangevend waarbinnen deze eerste schaakontmoetingen zouden plaatsvinden. Aan deze eerste officiële schaakontmoeting (later clubavond genoemd) waren al vele informele schaakavonden ten huize van pastoor Wreesman voorafgegaan, zodat de 'geestelijk adviseur' als belangrijkste inspirator moet worden gezien in de totstandkoming van R.S.R.. Pastoor Wreesman is de man met de Mona Lisa-achtige uitdrukking op de achtergrond van de voorpagina van dit boek.

Op 6 augustus 1928 richtten 17 aanwezigen in de Liduinakerk te Hillegersberg de RK schaakvereniging Ivoren Toren op. De speelavond werd vastgesteld op donderdag, de contributie bedroeg zes gulden per jaar.

De eerste van vele verhuizingen van R.S.R. vond plaats in 1936, toen de door pastoor Wreesman bepaalde zaalhuur van 75 gulden (per jaar!) de club te gortig werd. Men ging spelen in de raadzaal van het stadhuis, die spoedig te klein bleek. Toen ook een andere zaal niet voldoende bleek om het groeiende ledenaantal te herbergen, werd verhuisd naar een bovenzaal van café-restaurant 'Monopole', aan de Kruiskade. Ook dit bleek geen succes, blijkens de alweer derde verhuizing binnen twee jaar, naar een bovenzaal van café 'De Kleine Doelen'. Helaas was van dit spellokaal geen foto meer te traceren. De speurtocht langs de archieven leidde nog wel tot een gesprek met de nu 83-jarige(!) zoon van de toenmalige kastelein, die niet verder kwam dan een onvindbare ansichtkaart.

Een van de sterkere spelers van die tijd was J. Prudon, die vooral gespecialiseerd was in openingstheorie, met name de Pruisische aanval van het tweepaardenspel in de nahand (voor de volledigheid: 1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.Lc4 Pf6). Hij was zelfs brutaal genoeg om zijn vele onderzochte varianten op te sturen naar dr. Euwe, die echter in die tijd (1937) druk bezig was met de voorbereidingen voor zijn tweede match om het wereldkampioenschap tegen Aljechin. Euwe stuurde een 'kregelig gestelde' brief terug naar Prudon, die hier begrijpelijk diep van onder de indruk was.

Op 14 mei 1940 werd Rotterdam gebombardeerd door de Duitsers, wat het begin was van een schaakloos tijdperk. Onder de vele slachtoffers van het bombardement bevond zich de voornoemde Prudon, tot ontsteltenis van de overige leden van R.S.R.. De vereniging werd tijdelijk opgeheven, om te voorkomen dat ze een willig werktuig zou kunnen worden van de Nazi's. De voorlopig laatste speelavond eindigde in 1941 met een Engelse bom in de belendende Elisabeth-kerk, die bedoeld was voor het SS-hoofdkwartier op de hoek van de Heemraadsingel en de Mathenesserlaan. Al het glaswerk sneuvelde en de stukken en schakers belandden onder de tafel.

In mei 1946 werd op initiatief van vooral dhr. Roemer de vereniging weer leven ingeblazen. Het nieuwe speellokaal werd café-restaurant 'De Toog', aan het Hofplein onder het viaduct. Ons erelid dhr. Hijgeman dacht er het zijne over: 'Als daar een trein over heen reed zat de kalk van het plafond in je haar en de eerste keren dat we er speelden, schrok je je dan ook een ongeluk als er een trein over ons heen daverde'.

De jaren vijftig vormden een moeilijke periode voor R.S.R., Ivoren Toren en schaakverenigingen in het algemeen. De opkomst van de televisie en het steeds groter wordende aantal uitgaansmogelijkheden waren de voornaamste oorzaken van teruglopende ledenaantallen. Vele clubs zochten hun heil in fusies om de teruggang te bestrijden, en zo gebeurde het dat in het begin van de jaren zestig de bestuursleden van R.S.R. en Ivoren Toren gezamenlijk rond de tafel gingen zitten voor een, in eerste instantie moeizaam verlopend, overleg met als doel het vormen van 'één sterke katholieke schaakvereniging'. Aldus werd 14 september 1962 een historische datum voor zowel R.S.R. als Ivoren Toren: in een gezamenlijke bestuursvergadering wordt overgegaan tot de functie-verdeling van... **R.S.R./Ivoren Toren**, die officieel het levenslicht ziet op 1 oktober 1962.

Via de Oostzeedijk inmiddels op de Schiekade beland, beleefde de nieuw leven ingeblazen vereniging betere tijden. Slechts de sportieve prestaties lieten te wensen over. Ondanks een samenvoeging van het beste wat R.S.R. en Ivoren Toren te bieden hadden in één team, kon de stap naar de promotieklasse maar niet worden gemaakt. Mede hierom kwam het bestuur in het seizoen 1975-76 met uitgewerkte plannen voor alweer een fusie, dit keer met schaakvereniging Westen-Regina. Op beide verenigingen werd het voorstel tot een fusie aan de leden middels de jaarlijkse ledenvergadering voorgelegd. De geschiedenis spreekt van een vergadering met oplaaiende emoties, waarin uiteindelijk de benodigde twee derde meerderheid op een haar na niet werd gehaald: 18 voor, 10 tegen en 1 onthouding! Een thriller van de eerste orde, ook al bleek drie dagen later dat ook de leden van Westen-Regina het fusie-voorstel naar de prullenmand hadden verwezen, om twee jaar later alsnog in het huwelijk te treden, met schaakvereniging Schiebroek...

Voorgaande schermutselingen speelden zich af in de voor alle dit lezende leden en oud-leden ongetwijfeld historische lokatie in de Rehobothkerk, aan de Noordsingel. Na een periode van maar liefst 20(!) jaar in het Vincentius-gebouw aan de Schiekade, werd de Rehobothkerk in 1974 na een 'tussenjaartje' in het Gemeentelijk Wijkgebouw in de 1e Middellandstraat, de thuishaven van R.S.R./-Ivoren Toren. Het bleek lange tijd een geschikte en geliefde speelzaal, want pas in 1990 vond de volgende verhuizing plaats, naar wijkgebouw 'De Walenburg', aan de Walenburgerweg. Deze accommodatie kon echter qua sfeer en comfort niet in de schaduw staan van de Rehobothkerk, zodat al na twee jaar weer werd uitgekeken naar een nieuwe lokatie. Dit werd na lang zoeken onze huidige speelzaal, gebouw 'De Heulbrug', na 20 jaar keerde de vereniging terug naar de plaats waar zij zich het grootste deel van het 75-jarig bestaan heeft gehuisvest, de Schiekade.

De omslag van dit boekje verbeeldt de reis van R.S.R. en Ivoren Toren langs hun vele speellokalen; op de eerste twee pagina's van het omslag ziet U de 'kroegentocht' van R.S.R., op de derde pagina de clublokalengeschiedenis van Ivoren Toren, en de achterpagina tenslotte de gezamenlijke reis door Rotterdam tot aan de huidige Heulbrug.

What's in a name

door E.M. van Doorn

Iedereen heeft tenminste één voornaam en een achternaam. Ook elke vereniging, bedrijf etc. heeft een naam, soms in de vorm van een afkorting. De keuze van de naam komt voort uit een bepaald gedachtengoed. Kinderen worden vernoemd naar (groot)ouders, popsterren of men raadpleegt een vornaamenboek, of men kiest een modieuze naam. Uit de keuze van de naam blijkt wat men belangrijk vindt.

Hetzelfde geldt voor de namen van verenigingen. Wilde men krachtig overkomen dan koos men voor namen als Xerxes, Leonidas, Ajax, Heracles, DWS (Door Wilskracht Sterker). Men kon door middel van een geografische naam de eenheid in de vereniging tonen, zoals bijvoorbeeld Sparta, Feyenoord. In het verleden kwamen de spelers van die verenigingen ook uit het betrokken gebied. Uit namen als "S.V. Eeuwig Schaak", "Het Houten Paard" en "De Pionier" getuigt inspiratie door het spel. Wanneer men het geloof als inspiratiebron en bindend element tot uiting wil brengen dan kiest men bijvoorbeeld voor R.S.R. (Regina Sacratissimi Rosarii) of Ivoren Toren. Hoewel dit laatste meer betrekking lijkt te hebben op een schaakstuk is de achtergrond religieus. Beide namen zijn verwijzingen naar het "Rijke Roomsche Leven". Het toeval (of de predestinatie?) wil dat beide namen hun oorsprong vinden in één (!) gebed: Litanie van de H. Maagd Maria. Voor hen die wat minder bekend zijn met het religieuze jargon: een litanie is volgens 'van Dale' een reeks van smeekbeden of verheerlijkingen.

In het derde gedeelte van deze litanie staat:

Geestelijke roos,
Toren van David,
Ivoren Toren,
Gulden huis,
Ark des verbonds,

....

De beminde gelovigen antwoordden op elke verheerlijking steeds met "Bid voor ons".

In het vijfde gedeelte van de litanie staan vele verheerlijkingen waaronder:

Koningin der belijders,
Koningin der Maagden,
Koningin van alle Heiligen,
Koningin zonder erfsmet ontvangen,
Koningin van den allerheiligste Rozenkrans.

Deze laatste verheerlijking is een vertaling uit het latijn van Regina Sacratissimi Rosarii.

Met de keuze van deze namen gaf men duidelijk aan dat het een Rooms-Katholieke vereniging betrof. De protestanten -de anders denken zoals dat vroeger heette- hadden hun eigen verenigingen met namen uit een andere categorie.

We zijn de enige vereniging in de R.S.B. met een naam uit deze categorie. Bijna 60% van de schaakverenigingen heeft een naam die verwijst naar de lokatie van de speelzaal. Een klein aantal heeft de naam van het bedrijf gekozen dat de oorsprong van de spelers aangeeft en hen onderdak biedt. Vrijwel alle overige verenigingen hebben hun naam gekozen die gerelateerd is aan het schaakspel, schaakregels en schaakstukken. Hierop zijn twee uitzonderingen: "N.R.S.G. Wilhelm Steinitz" en "Parsifal". De eerste vereniging is opgericht op 13 september 1894. De tweede vereniging is een nieuwkomer: opgericht op 22 december 1985. Indien een naam meer is dan alleen identificatie houdt dit voor Parsifal een belofte voor de toekomst in.

Wij gaan met onze historische naam op naar het 100-jarig bestaan.

Clubkampioenen RSR-Ivoren Toren 1963 tot 1994

1963 Dries	1979 D.de Wit
1964 Hijgeman	1980 Dekker
1965 Dekker	1681 van Grevenbroek
1966 Dekker	1982 Dekker
1967 Dekker	1983 Dekker
1968 Dekker	1984 Spaan
1969 Vosselman	1985 Tiggelman
1970 Vosselman	1986 Spaan
1971 Vosselman	1987 van der Plas
1972 Vosselmanq	1988 Spaan
1973 Fritschy jr.	1989 geen kampioen ²⁾
1974 Fritschy jr.	1990 Spaan
1975 Beerling/Nederhand ¹⁾	1991 van Buitenen
1976 Nederhand	1992 Spaan
1977 Nederhand	1993 van der Plas
1978 Beerling	1994 Spaan

1) Nederhand en Beerling eindigden op de gedeelde eerste plaats, laatstgenoemde weigerde een beslissingstwee-kamp te spelen.

2) De match Brandenbrug-van der Plas werd bij een 1.5-0.5 stand gestaakt en nooit uitgespeeld.

Wel & Wee in de RSB

door Paul Dekker

Dit historische verhaal is geschreven door de enige echte Ivoren Toren-speler binnen onze huidige vereniging. Waar anderen inmiddels overleden of verhuisd zijn, of -erger nog- het schaken eraan gegeven hebben, blaast hij al van 1954 af (hé!, nog een jubileum!) zijn partij(tje) mee, namens de toenmaals sterkste van de twee bloedgroepen, waaruit de in 1962 gefuseerde club ontstond.

Ivoren Toren behaalde in het seizoen 1957-58 het kampioenschap in de klasse 1A van de R.S.B. en promoveerde naar de hoogste afdeling, de Promotieklasse. R.S.R. daarentegen eindigde in datzelfde seizoen en in die zelfde klasse 1A helemaal onderaan en degradeerde naar de tweede klasse. In koele cijfers: 1.Ivoren Toren met 12 matchpunten en 40 bordpunten, en 8.R.S.R. met 2 matchpunten en 29 bordpunten. De onderlinge ontmoeting werd uiteraard door Ivoren Toren met 6½-3½ gewonnen. (Ja, we speelden toen nog tien tegen tien!)

Een jaar later degradeerde Ivoren Toren alweer uit de promotieklasse met 2 matchpunten en 27 bordpunten, maar de kwantitatief zwakke club (zo'n slordige 25 leden) had zoveel kwaliteit in huis, dat ze in 1960-61 met de maximale score van 14 matchpunten (en 44 bordpunten) royaal kampioen werd in klasse 1A. En ook toen werd R.S.R. ronduit met 7-3 verslagen, alhoewel onze bloedverwanten met 7 matchpunten en 35 bordpunten een alleszins redelijke prestatie leverden: Ze werden vierde in dezelfde groep.

In september 1962 kwam dan eindelijk, na eerdere vruchteloze pogingen, de fusie tot stand en mocht het eerste tiental van R.S.R./Ivoren Toren bewijzen in de Promotieklasse sterker te zijn dan welke club ook. Met een dergelijke bundeling van krachten zou je dat toch verwachten? Wel, het werd een enorme teleurstelling, toen we in het seizoen 1962/63 op de zesde plaats eindigden en door een versterkte degradatie-regeling (er kwam een Rotterdamse club terug uit de K.N.S.B.) terugverwezen werden naar de eerste klasse, ondanks 5 matchpunten en 31½ bordpunten.

Direct daarna, in 63/64, dachten we terug te komen, maar na een zenuwslopende competitie en een uiterst spannende slotfase bleef Messemaker (ja, ja, toen ook al) ons met 10 matchpunten en 41½ bordpunten een neuslengte voor, hoewel we de onderlinge wedstrijd met 5½-4½ nipt wonnen!

Na herhaalde pogingen lukte het dan in het seizoen 66/67 met miniem verschil, een $\frac{1}{2}$ bordpunt, H.V.O.2 voor te blijven en weer kampioen te worden in klasse 1A. Merkwaardig genoeg kregen we onze enige nederlaag toen met zware cijfers ($2\frac{1}{2}$ - $7\frac{1}{2}$) te slikken van..... Messemaker.

Twee jaar nadien was het weer mis helaas: een 7e plaats met maar 4 matchpunten en 28 bordpunten betekende opnieuw degradatie naar de eerste klasse en... dat nog wel in ons trouwjaar 1969! (hé, nog een jubileum). H.V.O.1 was toen 'n oppermachtig kampioen: 14 matchpunten - $47\frac{1}{2}$ bordpunten!

In 69/70 moesten we Hillegersberg nog even voor laten gaan in 1B met 13-43 tegen 10-40 $\frac{1}{2}$, maar het seizoen daarna leverde ons eerste team een glorieus kampioenschap op: met 14 matchpunten en $44\frac{1}{2}$ bordpunten hielden we de concurrentie op ruime (5 matchpunten!) achterstand.

In 71/72 handhaafden we ons keurig in de Promotieklasse met een derde plaats, maar direct erna, in 1973 (het jaar van de oliecrisis!) zeiden we de hoogste afdeling in de R.S.B. voor jáááren vaarwel; zo bleek later. We kwamen een half bordpuntje tekort op Schiedam en met 4 matchpunten en 31 bordpunten eindigden we op de zevende plaats. In de daaropvolgende jaren 73-78, spelend in de eerste klasse dus, kwamen we steeds iets tekort om een rol van betekenis te spelen in de strijd om het kampioenschap.

Een absoluut dieptepunt beleefden we in ons jubileumjaar 1979 (60 jaar!): met 4 matchpunten en 29 bordpunten degradeerden we naar de tweede klasse! Onze zwaarste nederlaag ($1\frac{1}{2}$ - $8\frac{1}{2}$) kregen we te slikken van.... Messemaker. (Hé, nog een jubileum, in '79: 25 jaar school(schaak)meesterschap van schrijver dezes.)

Het verloren terrein terugwinnen lukte ons pas drie seizoenen later: in 81/82 werden we eerste in 2B, niet geheel overtuigend met de score 11-39 $\frac{1}{2}$. De malaise was nog niet geheel en al overwonnen, want een jaar later werden we voorlaatste met slechts 4 matchpunten en 31 bordpunten. We waren opnieuw in de tweede klasse beland.

Driemaal is scheepsrecht, zeggen ze. Voor ons eerste gold dat ook. Eerst hield Waddinxveen ons van de titel af (in 83/84), vervolgens zette Hillegersberg ons de voet dwars (in 84/85), maar uiteindelijk bracht in 85/86 ons team de race tot een geslaagd einde, ondanks een 6-4 nederlaag tegen Jugoslavië. We waren weer eersteklasser! En we gingen direct door, en nu voor het eerst met z'n achten.

Speelde in het eerste fusiejaar de versterkte degradatie ons parten, nu gaf een tweede plaats ons juist de kans op extra-promotie, en die grepen we met 11 matchpunten en 32½ bordpunten. Geheel in Kasparov-stijl waren we opgeklommen van tweede klasse naar Promotieklasse. De zeven magere jaren waren voorbij, nu kwamen de vette jaren!

In de jaren 87/88 en 88/89 rustten we wat uit van de hevige inspanningen om de hoogste klasse te bereiken. Toen kwam de apotheose. In het gedenkwaardige seizoen 89-90 (de club was 70 jaar!) streden er in de Promotieklasse tien(!) achtballen om de Rotterdamse schaaktitel. En ziet: Voor het eerst in ons bestaan grepen we de hoogste eer, na hevige strijd met vooral Sliedrecht, van welke club we ook met 5-3 verloren. We mochten met 15 matchpunten en 43½ bordpunten het Walhalla, de derde klasse K.N.S.B., binnenstappen. Nauwelijks binnen kregen we in en van Spijkenisse een stevig pak slaag: 6-2. Van deze dreun herstelden we nauwelijks; alleen van D4 in Oosterhout wisten we met 5½-2½ te

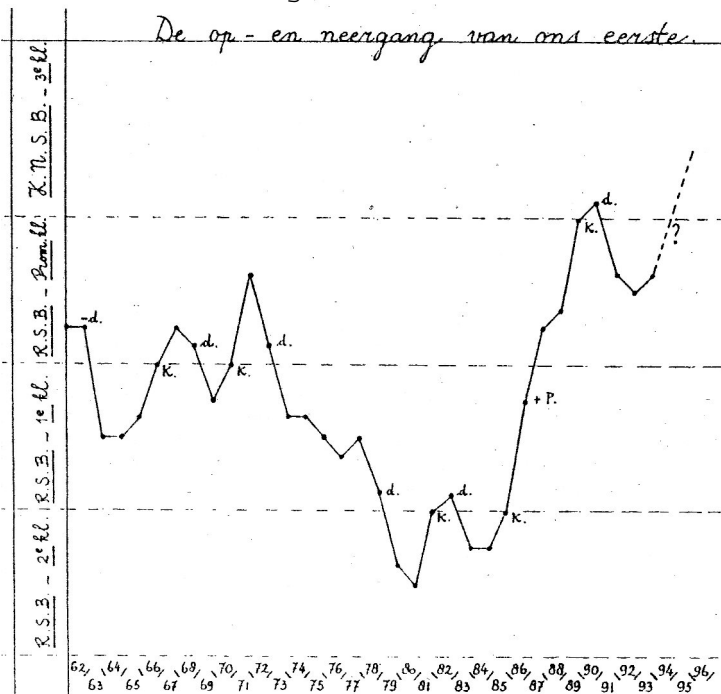

Het kampioensteam van 1987: vlnr Span, Nederhand, Brandenburg, van Buitenen, van der Plas, de Bruijn, Dekker, Boogerd, van Grevenbroek. Valt het U op dat er negen spelers op de foto staan? U mag zelf uitmaken wie van de negen zich onrechtmatig in de schijnwerpers meende te moeten begeben.

winnen. Dat was duidelijk niet genoeg; met 2 matchpunten en 26½ bordpunten eindigden we roemloos op de laatste plaats in 3E. We waren weer terug in de R.S.B.

De afgelopen drie seizoenen (91-94) weer acterend in de Promotieklasse, wisten we de hooggespannen verwachtingen nog niet geheel en al waar te maken, al waren we er de derde keer in 93-94 dichtbij. Maar in de laatste allesbe-slissende ronde was het weer eens..... Messemaker, dat met 6½-1½ ons alle hoop ontnam. Stel je nou toch eens voor, dat we -na onze jubileumviering (75 jaar!) in oktober- onszelf volgend jaar april op een hernieuwd K.N.S.B.-vrijkaartje trakteren. Te gek voor woorden en daarom de daad aan onze topspelers! Eerste achttal, geef acht!

De lezer heeft intussen wel begrepen, dat de schrijver van al het voorafgaande nogal eenzijdig de verrichtingen van alleen ons eerste team in herinnering trachtte te brengen, daarbij voorbijgaand aan alle prestaties van de overige teams van onze vereniging in al die jaren. Daarmee wil beslist niet gezegd zijn, dat we die zouden onderwaarderen. Integendeel, ook in de lagere tientallen zijn naast zwakke momenten ook verschillende hoogtepunten te memoreren. In dit verband, en om een lang verhaal niet nog langer te maken, zij nog éven herinnerd aan het fraai behaalde kampioenschap van ons tweede in het zojuist afgelopen seizoen. Mogen we besluiten met de wens, dat er nog vele successen in de toekomst zullen volgen!

Dertig jaar papieren binding tussen de leden

door Rob van der Plas

Precies dertig jaar geleden, in 1964, werden de leden zoals de toenmalige redactie, bestaande uit de heren Dekker, Dubois en Lagrand, meldde, 'hopelijk aangenaam verrast' met het eerste nummer van 'R.S.R./Ivoren Toren nieuws'. Deze eerste voorzichtige poging tot een clubblad werd bescheiden 'proefuitgave' genoemd, en bevatte voornamelijk uitslagen en standen. Verder analyseert Paul Dekker een simultaanpartij van J.H. Donner tegen 'onze' Peter Nederhand, die laatstgenoemde remise wist te houden. Ook van Paul: zijn na dertig jaar(!) nog even beroemde 'probleemhoekje', combineren met Dubois, en een ernstige waarschuwing voor het niet respecteren van het sterkste schaakstuk:

(januari 1964, 1e jaargang nummer 1)

Rond het best beschermde schaakstuk hangen sinds geruime tijd vreemde geruchten. Het stuk, dat zich vaak in zijn onmiddellijke nabijheid ophoudt, wordt door velen aangeduid als 'dame' en niet als KONINGIN. Smoren wij deze geruchten en noemen wij des konings gezellin bij haar eretitel.

U bent gewaarschuwd!

De vorm van het 'nieuwsblad' lijkt al snel gevonden. De volgende drie numers zijn qua inhoud en lay-out nagenoeg identiek aan het proefnummer, met het verschil dat de vanzelfsprekende Toren de voorkant siert. In het vijfde nummer is deze voorprent plotseling verdwenen, gelijk met de ongedwongenheid die de eerste nummers uitstraalden. De heer Brouwer slingert een in 1994 ondenkbare, maar in 1964 uiterst serieuze en gevoelige discussie aan over het lid worden van een niet-Rooms-katholieke aspirant. De heer Brouwer over deze kwestie:

(mei 1964, 1e jaargang nummer 5)

De vraag, die zich in dit verband onontkoombaar aan ons opdringt, is, hebben wij als katholiek het recht, let wel het recht, anderen uit de vereniging te weren slechts op grond van hun niet katholiek zijn. Gezien de maatschappelijke structuur, zoals wij die nog altijd kennen, waarbinnen de verzuiling gemeen goed is en de exclusieve confessionele vereniging norm is geworden, zullen velen, zich vermoeid in deze toestand of geenszins de behoefte tot verandering voelend, geneigd zijn bovengenoemde vraag met ja te beantwoorden. Wanneer ik mij echter een moment losmaak van deze concrete historisch bepaalde situatie (losmaking, die trouwens in wijder verband onze tijd kenmerkt) dan zou het mij niet verwonderen, wanneer genoemde norm principieel aanvechtbaar blijkt.

Zo redeneert Brouwer nog een tijdje voort, om tenslotte te concluderen dat hij geen probleem in niet-Roomse leden ziet, zolang het katholieke karakter van de vereniging maar niet wordt aangetast. Het onderwerp blijkt bij veel leden nogal wat los te maken, in de volgende twee nummers wordt in totaal op maar liefst 10 pagina's door de heren Meijers, de Blok, van Vianen en nogmaals Brouwer schriftelijk gediscussieerd, waarna de redactie hoogstpersoonlijk de discussie 'voor wat betreft het clubblad' beëindigt.

In het tweede jaar is de redactie uitgebreid met de heren Dries en Witte tot maar liefst vijf man, die het blad hebben voorzien van een blauwe kaft met een wat onduidelijke tekening, waarin in ieder geval een schaakbord centraal staat. Duidelijk het produktiefst in het clubblad is Paul Dekker, die met de bij de veteranen onder U bekende stempeldiagrammen letterlijk zijn stempel drukt op deze beginjaren.

Na vier jaar naamloos door het leven te zijn gegaan krijgt het clubblad in september 1968 voor het eerst iets van zijn huidige identiteit. De nieuwe hoofdredacteur Diederiks voert een aantal rigoureuze veranderingen door. Het A5 formaat wordt vervangen door het modernere A4, vol zelfvertrouwen wordt het nieuwe blad wederom gekenmerkt als '1e jaargang nummer 1', en het blad krijgt de door de redactie bedachte en inmiddels beroemde naam 'De Schakelaar'. De hoofdredacteur legt voor deze vondst zelfs verantwoording af:

(September 1968, 1e jaargang nummer 1)

1. Toepasselijk is de naam, omdat hij klankverwantschap vertoont met de woorden, schaken, schaker, schaak. Toepasselijk ook, omdat de naam 'Schakelaar' in zijn letterlijke betekenis een verbinding uitdrukt.
2. Minder afgezaagd, omdat de naam een betrekkelijke originaliteit in zich draagt.

Het bijbehorende embleem bestaat uit een toren omgeven door een aantal halve bogen. Diederiks:

Het onderwerp houdt verband met de letterlijke betekenis van het woord 'Schakelaar'. De halve bogen stellen, geabstraheerd, schakels voor. De toren op het ontwerp is, dunkt ons, duidelijk de Ivoren Toren. De toren, in verbinding met de schakels, geeft de primaire functie van de 'Schakelaar' aan, nl. het bevorderen van het onderlinge contact tussen de leden.

In het jubileumjaar 1969 verschijnen, buiten een speciale jubileumuitgave, maar liefst vijf nummers van de snel volwassen geworden Schakelaar. Vooral het kleurige en steeds veranderende voorblad valt hierbij op. Het is duidelijk, dat hier een liefhebber aan het werk is. In de loop van 1970 houdt de heer Diederiks het echter voor gezien. In 'zijn' laatste Schakelaar, voorzien van een geheimzinnige oranje jas zonder opdruk, neemt Diederiks op ietwat absurde wijze afscheid van zijn taak:

(1970, 3e jaargang nummer 3)

Een kleine twee jaar hebt U kunnen genieten van potsierlijke proza en -voor een schaakblad- ongerijmde gedichten van de hand van potige 'schakelaars'. U bent met woorden belaagd door vage figuren als K.Issa, Ben van Ommoord, W. Anonymus en J.Anonimus. Resten van dit 'redigeerbewind' zult U blijven tegenkomen, maar troost U, het grootste gezwel is uitgeëttend.

Het bewind is snel overgenomen. Leve de coupe de vitesse! Het dictatoriale redactiegezag heeft het veld geruimd voor een Directoire bestaande uit Tenwolde, van der Veken en Goud. Mocht dit regime niet voldoen, dan zijn enige sabotagetips nooit weg:

- 1) Schrijf zeer veel onzinnige (wedstrijdverslagen bijvoorbeeld) stukjes (kopy in vakkringen) voor publikatie (vatbaar) in de 'Schakelaar'.
- 2) Verstuur ze zonder postzegel maar met doordrenkte rietsuiker.

En zo raaskalde de ex-redacteur nog een tijdje door. Hoe had hij ooit kunnen vermoeden, waartoe zijn eerste sabotagetip in de loop der jaren zou leiden in de Schakelaar! In het eerste nummer in 1971 had de Schakelaar zijn uiteindelijke vorm gevonden. Het overbekende embleem met de 'R.S.R.'-toren omgeven door vier witte en vier zwarte pionnen sierde voor het eerst de (gele) kافت van het clubblad. Dit nog altijd levende embleem werd ontworpen door de heer Fritschy (senior), die hiervoor alleen al een ereplaats in de geschiedenis verdient.

De nieuwe hoofdredacteur werd de heer Dubois, die het gehele blad van een mini-facelift voorzag. Het gehele blad in hetzelfde lettertype, een nette indeling en handgemaakte(!) diagrammen waren kenmerkend voor de Schakelaar van begin jaren '70. Ondanks het feit dat Dekker met zijn eindspelstudies geduchte concurrentie had gekregen van de heer Witte, maakte het clubblad in die tijd een wat saaie indruk. Behalve twee genoemde eindspelliefhebbers kwamen de schrijvende leden niet verder dan standen, bondsverslagen en een enkele partij-analyse. Uitzonderingen vormden de schaarse verhalen van ene Ben van Ommoord, zoals bijvoorbeeld het bloedstollende verhaal ('niet voor nerveuze lezertjes') 'Schaken bij 940 millibar':

(juni 1973, 6e jaargang nummer 3)

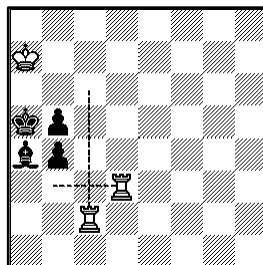
De vreemdste schaakpartij, die ik ooit speelde was in Brokopondo in Suriname. Door een vriend was ik uitgenodigd op een plantage van de H.V.A., waar hij bedrijfsleider was. Mijn vakantie bracht ik door, luierend in de zon of vissend in de Brokopondo-rivier. Mijn vriend vertelde dat er in het naburige bosnegerdorp een medicijnman was, die een aardige partij schaak speelde, alleen van 'rochade' of 'en passant' had hij geen verstand.

Op een morgen berichtte de radio dat de tornado 'Ida' tegen de avond onze streek zou bereiken. (...) De barometer zakte onrustbarend tot 940 millibar in enkele uren. Tegen 8 uur had de volle orkaan ons te pakken. De bovengrondse leiding van de plantage begaf het en al spoedig zaten wij nu in het stikdonker. De kaarsen werden opgestoken. (...) We waren circa een kwartier in huis toen we boven het lawaai een sterk geklop op de deur hoorden. Bevreemd keken wij elkaar aan.

Wie ging in hemelsnaam in zulk weer op pad? Met vereende krachten werkten wij de deur open, de kaarsen werden op slag uitgeblazen en een donkere schim glipte naar binnen. Toen de kaarsen weer waren aangestoken zag ik een vreemde met veren uitgedoste zwarte figuur, volgens mijn vriend was dit de medicijnman. Mijn vriend vertelde mij dat de man gekomen was om een partij schaak te spelen! Echter op wat vreemde condities. Ieder moest een geheime inzet op een papier tekenen. Indien de partij niet voor de 51e zet was afgelopen of remise geworden dan zou elke speler zijn gevraagde inzet krijgen. Werd een speler voor de 51e zet mat gezet, dan kreeg natuurlijk alleen de winnaar zijn gevraagde inzet.

Mijn vriend waarschuwde mij niet op deze weddenschap in te gaan, want hij vertrouwde de zwarte magie van de medicijnman niet. Ik had echter mijn zinnen gezet op zo'n kunstzinnig gesneden voorouderbeeld dat ik zelfs niet voor geld en goede woorden van de bosnegers had kunnen bemachtigen, dus tekende ik op mijn papier een ruwe schets van een voorouderbeeld. Wat de dorpstovenaar had getekend wist ik niet, vermoedelijk was het een of ander gebruiksvoorwerp.

De partij begon en ik noteerde het zettenaantal. Hoewel de tovenaar, die zwart had (dat wilde hij zelf!) materiaal verloor, toonde hij zich een taaie tegenstander. Na de 47e zet van zwart was de nevenstaande stelling ontstaan. De zwarte pionnen konden wel eens lastig worden, maar ik had de stand voorzien en wilde juist met mijn toren mat in vier aankondigen, nl. 48.Tc6 b3 49.Td4! b4 50.Td5+ Lb5 51.Ta6 mat, toen ik mij realiseerde, dat de matzet de 51e werd! Ik zou dan wel het beeld bemachtigen, doch tevens zwarts onbekende inzet moeten betalen! Ik dacht aan de waarschuwing van mijn vriend.

Ik stond op om de situatie eens van de andere kant te bezien. Achter de rug van de zwarte tovenaer viel mijn oog op zijn tekening. Het was een doodskop met een zwarte pijl erboven. Ik vroeg mijn vriend wat dat betekende. Hij schrok en zei: je 'geest' of 'ziel'. Het koude zweet brak mij uit. Tot welke hoge inzet had ik mij laten verleiden! Als hier duivelskunst in het spel was, bestond er maar één redmiddel. In een ingeving boog ik mij over de rug van de tovenaer, maakte over het bord een kruisteken met mijn torens en zette zwart op de volgende zet: 48. Tb3! Lxb3 49.Tc6 en 50.Ta6 mat!!

Voor ik de laatste zet kon uitvoeren was de tovenaer - ontmaskerd - met een helse schreeuw verdwenen. De storm was ondertussen uitgeraasd. Om van de schrik te bekomen gingen wij in de nachtelijke stilte naar buiten. Bij het openen van de deur werd er iets omver gestoten. Op de aarde lag een prachtig gesneden voorouderbeeld!

In 1974 houdt Dubois zijn redactionele werkzaamheden voor gezien, zijn werk wordt overgenomen door de heren Brouwer en Avakian. Steeds meer leden durven hun zieleroerselen aan het papier toe te vertrouwen, zo is 1974 het jaar waarin ene Dobbinga de eerste van een lange reeks frustaties van zich afschrijft:

(november 1974, 7e jaargang nummer 2)

Dat ook grote sterren dof kunnen stralen, bleek bij het verhuistoernooi van onze vereniging dat op vrijdag 30 augustus in de Rehobothkerk werd verspeeld. De partij waarin T.Hensing de eer had tegen ondergetekende te mogen spelen, werd opgefleurd door een fatale blunder mijnerzijds die door de goedwillende doch eenvoudig denkende amateur op verrassend deskundige wijze werd afgestraft. Ondanks het doorwerken van dikke stapels kerk en verhuispsychologie is schrijver er niet in geslaagd achter de diepere oorzaken van zijn falen te komen zodat hij voorlopig bij zijn conclusie moet blijven, zoals deze genoemd is in de aanvang van dit stuk. Een dergelijke catastrofe is sinds de ineenstorting van het Romeinse rijk niet meer voorgekomen, naar mijn bescheiden mening.

Voor de oud-leden: de heer Dobbinga is in de loop der jaren weinig veranderd, bovenstaande pennevrucht had ook in 1994 door hem geschreven kunnen zijn.

De sfeer in het clubblad wordt allengs lossler; de kwinkslagen volgen elkaar sneller op, vooral Dubois bleek een meester:

(december 1974, 7e jaargang nummer 3)

Aan een rotgezel

O Diederiks,
Het is niet niks
Te spreken van verloederen
Als dat zo is
Met Dubois,
verontrust dat gemoederen.
Doch wees gerust.
Als het hem lust,
Zal hij het nieuwe jaar beginnen
Zonder verliezen of remise
en eindelijk weer eens gaan winnen.
En volgaarne
O, mijn waarde,
Zal -zo Caïssa 't wil gedogen-
Onze volgende partij
Er een zijn waarbij
Ik U grondig af zal drogen!

In de periode 1976 - augustus 1977 verschijnt het clubblad slechts tweemaal, plotseling in het oude vertrouwde A5-formaat en zonder de inmiddels vertrouwde voorkant. Hoofdredacteur is nog altijd Brouwer, die Avakian inmiddels heeft vervangen door de heer Hensing. Het laatste nummer van 1976 is om nog een reden bijzonder: Voor het eerst zijn de bewerkelijke 'afwrijf-diagrammen' te bewonderen. Een ieder die ooit redactionele werkzaamheden heeft verricht in de jaren '70 en '80 weet wat dit betekent: één voor één afwrijven van de stukken op de juiste velden. Een heidens karwei, maar het clubblad kreeg mede hierdoor een steeds professioneler gezicht. Ook uniek: in genoemd nummer maar liefst twee artikelen van de hand van Rob van der Lee...

Na een wat lange 'Schakelaar-stilte' wordt de redactionele draad eind 1978 weer opgepakt door Dobbinga en de gebroeders de Wit. Hongerig naar de pen zijn vooral de oude bekenden, zoals Dekker, Fritschy en Brouwer en natuurlijk de hoofdredacteur zelf. Opvallend was dat de jeugd geenszins schroomde hun bespiegelingen betreffende hun toernooien en partijen te publiceren. Het meest in het oog sprong een markant verhaal van ene Bas Banaan, wiens kenmerkende schrijfstijl later niet meer door een schuilnaam gemaskeerd kon worden...

(augustus 1979, 12e jaargang nummer 3)

Hallo, ik ben Bas, en ik ben een banaan; Bas Banaan zoege-zegd. Eigenlijk ben ik niet zomaar een banaan, maar een echte 'Musa Paradisiaca', een oud adellijk bananen geslacht. Normaal gesproken vertellen bananen nooit zoveel, maar wat ik nu allemaal meegemaakt heb, dat moet ik jullie toch even vertellen. Het begon allemaal een jaar geleden...

Ik hing met een heleboel broertjes en zusjes en neefjes en nichtjes, toen we nog maar net geboren waren, aan de bananenplant te wapperen op een mooie berghelling in Brazilië. (...)

Maar toen op een vreselijke dag, kwam er inderdaad zo één met twee boomstammen van anderen naar ons toe en ik werd met alle broertjes en zusjes, zonder dat we de anderen gedag konden zeggen, losgesneden en we hebben ze nooit meer gezien. We werden in een donker hok gedaan en of-schoon ze erg zacht met ons omsprongen was het toch erg eng. (...)

Na een hele tijd werden we weer uit de doos gehaald en zagen we een heleboel van die wezens, die op indianen leken, alleen waren ze helemaal wit! Die hadden het steeds maar over 'Rotterdammers'. Wij wisten niet wat het was, daarom noemden we die witten maar Rotterdammers! Na een korte reis kwamen we opeens in een ruimte waar we veel van onze achter-achter-neven en oud-ooms, zoals de sinaasappel en de appel, ontmoetten en nog een heleboel planten die we niet kenden (...)

En ja hoor de volgende dag kwam er weer zo'n Rotterdammer in de ruimte en na wat gerinkel met ronde dingen nam die mij mee. Maar gelukkig ook nog zo'n vijftig van mijn broertjes en zusjes. We zaten helemaal in het donker zodat ik niets kon zien, maar toen we weer naar buiten mochten waren we in een heel andere ruimte en wat ik daar zag, jullie zullen het nooit geloven...

Zo'n 25 Rotterdammers zaten op een geblokt bord met kleine poppetjes te schuiven, witte en zwarte. Die poppetjes schoven ze langs en tegen elkaar en soms sprongen ze er ook over. Ik ben een boon als ik er iets van snap. En dan stond er ook nog een gek vierkant ding te tikken, waar ze steeds veel te hard op sloegen. Als ze dat bij mij zouden doen, dan zou ik helemaal beurs zijn geweest. En steeds weer riepen ze iets met 'schaak', zoals snelschaak, schaakmat, dubbelschaak, jij staat schaak enzovoort. We vonden eigenlijk wel dat die Rotterdammers zich erg aanstelden en zich veel te druk maakten, en we hebben dat domme gedoe dan ook maar 'schaken' genoemd. Stom spel hoor...

Op een gegeven moment was het ineens afgelopen. 'Einde van de voorronde' zei zo'n hele lange Rotterdammer. Toen gebeurde er wat vreselijks. Een paar van onze broertjes en zusjes werden door die lange aan een paar kleine Rotterdammers gegeven. Eentje die ze Nathanaël Spaan noemden nam er zelfs drie mee. We hebben ze nooit meer gezien.

We dachten eerst nog dat het afgelopen was, maar ze gingen weer door met dat stomme gedoe van schaken. Finale noemden ze het. Nou dat was na een tijdje weer afgelopen. Weer een hoop geschreeuw en toen kreeg er één die ze Dick de Wit noemden een groot blinkend ding, een soort trechter. Rare jongens die Rotterdammers. (...)

Toen werd het erg eng; al die Rotterdammers kregen van die lange Rotterdammer één of twee van mijn broertjes of zusjes mee. We moesten allemaal huilen omdat we nu uit elkaar gehaald werden. Ikzelf werd losgescheurd van mijn lievelingszus Bes. Ik kon nog maar net 'Dag!' roepen. Ik werd meegenomen door een oudere Rotterdammer met een baardje. (...)

Ik heb nu net een uurtje geslapen en hé daar gaat de deur weer open. Een jonge Rotterdammer komt binnen; hij loopt wat op en neer en ziet me liggen. Hé hij pakt me op! Au! je doet me pijn! Die oudere man deed dat zachter! Hé blijf van mijn stengel af. Au, au laat mijn vel zitten!!! Ik vat kou! Wat is dat nou voor groot gat met allemaal witte stompjes...Blijf van me af.....Au! Ik val in een gat, O wat diep. HELP, HELP. Wat is dat voor zuur? Ik ga dood!! He..l...p H.....e.....

In dit overzicht kunnen de spreekwoordelijke stukjes van Theo Spruit niet ongemerkt voorbijgaan. Een van zijn inspirerende peptalks, waar Leo Beenhakker nog wat van kan leren, haalde in het oktobernummer van 1980 zelfs de voorpagina, onder de inmiddels legendarische kop: 'MIJNE HEREN, DIT KAN VEEL BETER':

(oktober 1980, 13e jaargang nummer 2)

(...) En dan ons stokpaardje, wat het al zoveel jaren is, het 1e team. Voor ons 1e team geldt dat degenen die goed hebben gespeeld op weg verder moeten gaan en voor hen die slecht hebben gespeeld zich moeten voornemen om beter te gaan spelen. Ons team hoort nu eenmaal thuis in de 1e klasse en met de spelers die wij hebben, moet dat kunnen. Laten degenen die voor de bond spelen zich voor de volle 100% inzetten om hun partijen te winnen en laat het geluk ons nu eens een keertje toelachen wat voor ons wel eens aardig zou zijn. Het zou zo moeten zijn, dat iedere vereniging met angst en vrezen naar ons toekomt of ons ontvangt. Laat het een eer zijn om voor de vereniging in de R.S.B.-competitie te mogen spelen en voor vele winstpunten te zorgen, een enkele nul of halfje daargelaten (maar liever niet). Moge wij in het nieuwe seizoen 1980-1981 allen ons best doen om weer terug te keren naar de 3e klasse en 1e klasse waar wij thuis horen!

In januari 1981 volgt de alweer zevende redactionele wisseling van de wacht: De heren Nederhand, v.d. Ouden en Spruit nemen het Schakelaars-heft in handen. Eén van de opvallendste data in 'hun' periode is zaterdag 19 september 1981, wanneer grootmeester Jan-Hein Donner hoogstpersoonlijk simultaan geeft tegen R.S.R./Ivoren Toren leden in het Vroesenpark. Ferry Renaud bericht:

(november 1981, 15e jaargang nummer 1)

Als eerste gebruiker van de muziektent moesten we zelf de tent schoonmaken en de kleffe tafeltjes afnemen. Wel was ervoor gezorgd dat de tafels en stoelen er waren en werd er een zeil gespannen om de regen zijde te dichten. Zeer welwillend stonden ze hun eigen reclametent af voor vrij schaken. Ook was er gezorgd voor een groot bord met krijt om de gaande activiteit aan te geven. Jammerlijk was de plaatsing van de botsautootjestent met luidsprekers in de directe omgeving van de denksportactiviteit. Want ondanks hun loyale medewerking om het geluid zoveel mogelijk te beperken was het toch wel hinderlijk (opm. doet men er goed aan geen lucht van etenswaren in de directe omgeving van denksporters te plaatsen).

De simultaan verliep zonder problemen. Een schakertje werd door Donner weggestuurd daar hij niet kon schaken. Gelukkig stapten zijn 3 lawaaijerige vriendjes met hem op. Helaas was de belangstelling maar matig, pas tegen drie uur kwamen er meer kijkers, waardoor zich de vraag opdringt of we niet te vroeg op de middag waren. Mogelijk zou van 14.00 uur tot 17.00 uur een beter tijdstip zijn geweest. De heer J.H. Donner was ook zeer tevreden en verklaarde zich bereid ook op andere open dagen in Rotterdam op dezelfde voorwaarden simultaan te schaken.

In de jaren die volgden liet de aanstormende jeugd ook in het clubblad zijn sporen na. Tussen de vele bijdragen van Bogers, v.d.Plas, Tode, Spaan en vooral Tiggelman wisten van de gevestigde orde eigenlijk alleen Dobbinga en Dekker zich te handhaven temidden van al dit literaire geweld. Door de onstuimige pennevruchten van de ongeremde jeugd werd de toon in de Schakelaar scherper dan ooit. Een kenmerkend voorbeeld was de frontale aanval van René Tiggelman op 'Het Verschijnsel De Bruijn':

(januari 1984, 17e jaargang nummer 2)

Het verschijnsel De Bruijn is een regelmatig terugkerend thema in de nachtmerries van elke groep 1-speler. Vaak worden zij midden in de nacht gillend wakker, om pas weer tot rust te komen nadat ze voor de tiende keer zijn verteld dat ze niet echt tegen De Bruijn aan het schaken waren, dat het slechts een enge droom was geweest. (...)

Ja, de speelstijl van De Bruijn heeft velen naar de drank doen grijpen en heeft zoveel briljante carrières een abrupt halt toegeroepen. Sterke spelers degraderen opeens uit groep 1 om nooit meer terug te promoveren, dit op advies van hun psychiater.

Voor de gelukkigen die niet weten waar dit allemaal over gaat, zal ik het trachten uit te leggen, hoewel het zich nauwelijks in woorden laat uitdrukken. De ellende zit hem in de speelstijl van De Bruijn, die zo laf is dat het onmogelijk is om niet in huilen uit te barsten als je ermee wordt geconfronteerd. Zo laf zelfs dat spelers die er zelf al een tamelijk laffe stijl op na houden, na een partij tegen De Bruijn vol walging naar huis gaan en in hun volgende partij al hun stukken van het bord offeren. (...)

De reactie liet uiteraard niet lang op zich wachten. In zijn stukjes was Marco de Bruijn nooit te beroerd om de lezer en passant met zijn woordenschat te intimideren:

(maart 1984, 17e jaargang nummer 3)

Bij het horen van de naam René Tiggelman, dendert het daarop ontstane schokeffect in ons vredig schaakwereldje met een onstuimige orkaankracht door. De reden hiervoor is volledig toe te schrijven aan het laakbaar gedrag dat de persoon met deze naam als schaker en als mens achter de schaker iedere keer weer ten toon spreidt.

Deze querulant bij uitstek bedient zich zowel op als rond het bord van een uitgebreid assortiment uiterst effectieve middelen om zijn directe tegenstander in een desastreuus en traumatisch isolement te trappen. De middelen die hij daartoe aanwendt variëren, mentaal gezien, van de provocatieve niets ontziende insinuaties en de van mondhoek tot mondhoek lopende overbekende bespottelijke glimlach tot aan het minachtende nee-knikken en hoorbare zuchten, als hij met een zeker leedvermaak de tot in een hopeloze puinhoop omgewoelde stelling van zijn inmiddels gedesillusioneerde tegenstander aanschouwt. De fysieke middelen die hij gebruikt vinden hun weerklank in het doodordinaire natrappen onder de tafel, als de partij reeds in het nadeel van Reneetje geëindigd is.

Gelukkig bleven zijn banaliteiten tot voor kort beperkt tot in de omliggende nabijheid van het zwart-wit geblokte bord, tot mijn grote schrik heb ik echter bemerkt dat René sinds kort zijn hyperbolische uitspraken en gedragingen ook luidkeels via de Schakelaar kan en mag uiten. Deze flagrante mutatie van ons clubblad vormde voor mij de belangrijkste aanleiding tot het schrijven van dit inhoudrijke stukje, een extra aansporing daartoe was het in de laatste editie van de Schakelaar afgedrukte onbenullig schrijfsel getiteld 'Het verschijnsel De Bruijn' van de hand van dezelfde Tiggelman, waarin de grenzen van het toelaatbare danig overschreden werden.

In een waar inferno van smadelijke woorden werd mijn, met pacifistische ideeën doorwrochte schaakstijl (om het sjablone woord sjablone maar niet te gebruiken) tot op het fundament afgekraakt. Na het lezen van dit frenetieke stukje kon ik het niet nalaten mijn tot het kookpunt gestegen woede af te reageren door zijn botte kritiek op gepaste wijze te reciproceren.

Zo ging het nog een tijdje door, waarna Marco zijn tirade gewichtig besluit:

Overigens vertrouw ik geheel op uw gezond verstand als U staat voor de gewichtige keuze ten aanzien van het juiste concept van het schaakspel: Het door mij voorgestane spiritueel pacifisme of toch het rauwe barbarisme?

Met de schrijfsels van De Bruijn steeg de Schakelaar naar een nieuw literair niveau. Plotseling was een woordenboek noodzakelijk om het clubblad geheel te kunnen doorgronden. Het hoogte-, of zo U wilt dieptepunt van zijn nauwelijks te volgen literaire werkjes bereikte Marco in zijn betoog betreffende miniatuurpartijtjes, waarin hij, zichzelf uitroepende tot quasi-socioloog, tot de volgende glasheldere conclusie komt:

(oktober 1984, 18e jaargang nummer 1)

De legitieme benadering van de escalerende institutionalisering is als voornaamste wezenskenmerk bij de gemiddelde schaker geïnternaliseerd in de toenemende ontideologisering binnen het acculturatieve veranderingsproces, d.w.z. de oriëntering in de sociale schaakwerkelijkheid komt binnen de miniatuurpartij patriarchaal doch gedesintegreerd tot uitdrukking. Vrij vertaald kan men stellen dat de pragmatische geabstraheerde innerlijke drijfveer binnen de miniatuurpartijstratificatie als waardenoriëntatie zich uit in het etno- of socio-centrisme, wat de continuïteit, gekenmerkt door een gesecculariseerde compensatorische ontplooiing, van het winnen of naspelen van miniatuurtjes ten goede komt. Bij verstoring van de sociale overdrachtsfunctie leidt bovenstaande conclusie intergouvernamenteel en supranationaal bij iedere schaker tot een rigoureuze, autocratische gedachte, welke op zich weer leidt tot het met apart plezier naspelen van andermans ellende!

Het spreekt voor zich dat deze publikatie tot stand kon komen door het toetreden tot de redactie van Marco zelf, die samen met de heren Spaan, Lokhorst en Spruit de op hetzelfde moment tot voorzitter gepromoveerde Dobbinga als hoofdredacteur opvolgde. Het toetreden tot de redactie bleek bij Marco ongekende literaire krachten los te maken, en de Schakelaar werd onophoudelijk geteisterd door spraakmakende rubrieken zoals 'Strikt Privé' (de waarheid over René Tiggelmans vertrek!!!) en het geruchtmakende verslag betreffende 'het R.S.R.-drama', met in de hoofdrollen o.a. de heren Wobbinga en van Dorren. Het vertrouwen in het waarheidsgehalte van zijn artikelen bereikte echter het dieptepunt toen hij samen met Rob van der Plas, na Lokhorst en Dobbinga alweer de derde co-redacteur naast De Bruijn en Spaan, uitdager Spaan secundeerde in zijn match tegen Dekker om het clubkampioenschap 1986. In een poging de sfeer te beschrijven rond de match tussen 'De Kille Killer' en 'De Tovenaar uit Rotterdam' gooit de hoofdredacteur ouderwets nog eens alle remmen los:

(september 1986, 19e jaargang nummer 3)

(...) Het was alleen aan het uiterst diplomatieke optreden van arbiter Renaud, maar meer nog aan de beheerste reacties en correcte houding van tegenstander Dekker te danken dat de zaak niet (verder) escaleerde. Hoewel; Spaan speelde tijdens alle duels met een clownesk doch irritant zonneklepje op, terwijl secondant De Bruijn gedurende het 2e en 4e duel met een wichelroede verdoemd achter de coulissen is waargenomen, zoekend naar door Dekker geleide aardstralen die de concentratie van Spaan, naar De Bruijns stellige overtuiging, nadelig zouden beïnvloeden. Dekker kreeg vanuit de zaal alléén steun van parapsycholoog J.Brouwer, die Spaan tijdens alle partijen vanaf de 5e rij ononderbroken fixeerde.

Om dit transcendente gevaar te bezweren huurde secondant Van der Plas 2 goeroes van de Ananda Marg Yoga-sekte in, een sekte die gelooft dat door meditatie het goede over het kwade kan zegevieren. De 2 goeroes, genaamd Dada en Didi, probeerden gekleed in een oranje gewaad en met een grijze teddy-beer aan de voeten geplaatst, de parapsychologische invloed van de fixerende J.Brouwer te doorbreken. (...)

Nathanaël Spaan sloopte stukje bij beetje de laatste, reeds afgekalfde, murw gebeukte en vermoldme façade van het eens zo eclatant florerende Senioren Imperium. De seniorele residentie werd zet na zet, steen voor steen tot op het door de jeugd aangevreten fundament, genadeloos doch schaaktechnisch perfect, afgebroken, bekwaam platgewalst, met jeugdig elan geëgaliseerd en vervolgens tot een welige voedingsbodem geciviliseerd, waarop in de naaste toekomst talentvolle jeugdspelers als frisse rozen van vlees zullen ontluiken, gedijen en evolueren tot hemelbestormende titanen die zich tot het ons zo bekende iriserende firmament zullen verheffen, waar zij als verblindende sterren zullen schitteren in een door Nathanaël geconstrueerde schaakwereld, waarin jeugdspelers de discipelen van het nieuwe, door Spaan gepredikte, kunstzinnige schaak zullen zijn.

U zult inmiddels begrepen hebben wie uiteindelijk de winnaar werd van 'de match van de eeuw'. Ook is duidelijk dat een dergelijke schrijfstijl energie vreet, het wekte dan ook geen verwondering dat Marco de Bruijn in 1987 zijn redactionele werkzaamheden staakte, om zo'n twee jaar later met de zuiderzon te vertrekken. Zijn mederedacteurs Spaan en Van der Plas stapten met hem op en droegen hun taken over aan het trio Brandenburg, van Buitenen en Lems. Zij introduceren een nieuw fenomeen in de Schakelaar: het computerdiagram. Voorbij is de tijd van stempelen en afwrijven, met een druk op de knop is de lastigste redactionele taak veranderd in de eenvoudigste. Lang leve de vooruitgang!

Met de letterlijke verdwijning van De Bruijn krijgt het clubblad weer iets van zijn oorspronkelijke saaiheid terug. Na de roerige zeventiger jaren en de emotionele tachtiger jaren lijken de onpersoonlijke negentiger jaren wederom een afspiegeling te vinden in de Schakelaar. Een melancholieke Van der Plas ziet al in 1989 een sombere 21e eeuw voor R.S.R.:

(september 1989, 21e jaargang nummer 4)

Het is 27 april 2014, 2100 uur. Buiten is het 27 graden Celsius. In de schuilkelder van het nieuwe AMRO-gebouw op het Hofplein, sinds 2011 het nieuwe clublokaal van R.S.R.-Ivoren Toren, bevinden zich onder het koude neonlicht 10 plastic tafels met hierop 10 dito schaakborden, geflankeerd door enkele plastic krukken. (...)

Rob van der Lee is er niet erg bij met zijn gedachten. Hij denkt aan zijn vrienden van vroeger, toen hij nog met plezier ging schaken. Aan Erik Brandenburg, die hij 25 jaar terug in twee van de drie vluggertjes versloeg. Nu is Erik Schaakexpert, wat een jaar of tien geleden nog gewoon Internationaal Meester genoemd werd. Eriks baan bestaat uit het spelen van wedstrijden voor Volmac Universe, waar hij al jaren in het tweede speelt, aan bord twee. (...)

Rob pakt nog een alcoholvrij biertje uit de automaat en denkt aan Frans Lems, eens zijn beste vriend, nu een medogenloos zakenman zonder vrienden, slechts vijanden. Toen Rob hem een keer over de visiefoon uitnodigde voor een ouderwets avondje snelschaken had Frans alleen maar honend gelachen. Schaken kost alleen maar tijd, had hij gezegd, en tijd is geld. Toen de verbinding verbroken werd hoorde Rob de lach nog nagalmen in zijn hoofd.

Op weg naar zijn eenpersoonsflat wordt hij bijna omvergelopen door een kalende, pijprokende man, die met een wazige blik in zijn ogen mummelend de straat op en neer loopt. De man heet Nathanaël Spaan, maar ze herkennen elkaar niet. Rob's gemompelde verontschuldiging wordt niet beantwoord en beide lopen ze door, in gedachten verzonken.

Wellicht wat ontmoedigd door dit deprimerende toekomstbeeld houdt de redactie het na het verschijnen van dit nummer voor gezien. Daar er echter vooralsnog niemand bereid is gevonden hun taken over te nemen, ontstaat er een leegte van een vol jaar in de Schakelaar-historie. Deze wordt slechts onderbroken door een informatieblad van de hand van de toenmalig secretaris Philip Westerduin, zodat de leden in ieder geval van uitslagen en standen op de hoogte gebracht worden. Gelukkig accepteert de jonge garde van R.S.R./Ivoren Toren in oktober 1990 deze onwenselijke situatie niet langer. Herbert van Buitenen, Rob van der Plas en Nathanaël Spaan vormen de waarschijnlijk schaaktechnisch sterkste redactie ooit. Al snel hervond het clubblad zijn ludieke karakter uit de jaren '80 terug. Zelfs de inhoudsopgave werd een pagina vol kwinkslagen, en de eens zo serieuze bondswedstrijdverslagen werden steeds vreemder, vooral indien ze uit de scherpe pen van ene Bor Salp kwamen:

(januari 1993, 26e jaargang nummer 1)

(...) Om een uur of tien waren de R.S.R.-gezichten bijna onherkenbaar veranderd. Het gezicht dat eens bij Edwin Tol hoorde was nu een jutezak met krioelende slangen. Zijn ogen puilden zover uit dat zij een schaduw wierpen tot halverwege het bord, zijn tanden waren als in een cementwagen tot stof verpulverd en zijn handen trilden als een Parkinson-patiënt met kapotte schokbrekers. Voor zijn tegenstander, die Edwin nog nooit in tijdnood had meegeemaakt, was dit een uiterst onprettige aanblik, zodat hij het karwei zo snel mogelijk afmaakte.

Het ding dat eens Jan-Peter Bogers had geheten was een sissende en grommende kruising geworden tussen een cavia en een draak, die met zijn speeksel het bord onder water

zette.

Zijn bril had hij kapotgedrukt in zijn oogkassen, en al een kwartier zocht hij vergeefs naar zijn zoekgeraakte koning, die ergens schaak moest staan. Deze gruwelijke vertoning wekte zoveel medelijden op bij zijn tegenstander, dat hij mede gezien de stand op de overgebleven twee borden remise aanbood. Uit de klauwende bewegingen en onderdanige geluidjes van zijn misvormde opponent concludeerde hij dat het voorstel werd geaccepteerd.

Nathanaël Spaan had als enige R.S.R.-speler een gewonnen stelling weten te bereiken, maar de conditie waarin hij verkeerde baarde de omstanders grote zorgen. De gebeurtenissen om hem heen hadden hem klaarblijkelijk nogal aangegrepen. Totaal bewegingloos zat hij in Lotus-houding op zijn stoel, zijn ogen waren gesloten en zijn handen lagen met de palmen omhoog aan weerszijden aan het bord. Alleen uit het constante monotone gemompel dat ergens uit zijn keel vandaan leek te komen was af te leiden dat hij nog in leven moest zijn. Toen zijn tegenstander het eindelijk aandurfde om een blik op het Spaan-ding te werpen, opende het tegelijkertijd zijn mond en ogen. Van de doffe ogen was alleen het wit te zien, en uit zijn mond kwam een afschuwelijk jankend geluid dat niet voor mensenoren bestemd kon zijn. Toen het ook nog in een flits zijn koude, witte, benige hand naar de verdoofde Groothoofd-speler uitstak, vluchtte deze struikelend en kermend de zaal uit en verloor op vlag.

Gelukkig waren de meeste wedstrijdverslagen wél voor alle leeftijdsgroepen geschikt. Tot slot van dit overzicht een kleine ode aan de man die ongetwijfeld een record aan kopij moet hebben ingeleverd. Paul Dekker schreef in 1964 en schrijft in 1994 nog altijd. Vrijwel zonder tussenpozen was hij in de Schakelaar te vinden met problemen, studies, maar ook uitslagen en standen. Een voorbeeld van één van zijn veelgelezen rubrieken, 'Uit 'd oude doos':

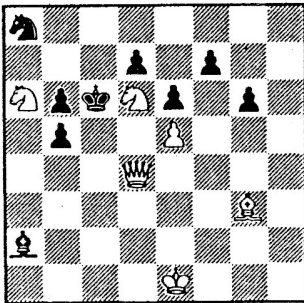
Met onderstaand probleem won de legendarische Sam Loyd in 1856 een eerste prijs.

Zonder de zwarte pion op b6 zou wit met de dame

op c5 mat zetten. Het ligt dus voor de hand om die pion te gaan opruimen. Wit begint met 1. Dg1!, een z.g. anti-kritische zet over het veld f2 heen. Vervolgens speelt hij 2. Lf2 en 3. Lx b6 en zet volgens plan met 4. Dc5 mat.

Zwart kan daar hoegenaamd niets tegen inbrengen: 1...., Pc7. 2. P b4 mat. En na 1...., Kd5 volgt 2. Lf2, Kxe5. 3. Dd4#.

Uit 'd oude doos.

OPGAVE 2, zie diagram 2.
Een breinbreker: hoe geeft wit mat in vier? Wij vertrouwen erop dat u niet onmiddellijk de computer aan het werk zet.

Fragmenten uit Rotterdams schaakhistorie

door *Wijnand Dobbinga*

1. INLEIDING

R.S.R./Ivoren Toren 75 jaar en daarmee ook 75 jaar deel uitmakend van de Rotterdamse schaakwereld. Een gemeenschap van schaakverenigingen en individuen die extra kleur geven aan zo'n gemeenschap. In dit artikel zal ik een bescheiden poging wagen wat beelden op te roepen van de bewegingen in dat wereldje in de afgelopen drie-kwart eeuw, zonder daarbij maar ook een schijn van volledigheid na te streven.

De keuze voor de onderwerpen is tamelijk willekeurig bepaald. Min of meer chronologisch zijn de fragmenten gerangschikt die de wordingsgeschiedenis van het Rotterdamse schaak belichten. Dankzij Euwe gingen velen schaken en zeker ook in Rotterdam, het fragment over het Euwe-effect kon zodoende niet achterwege blijven. Een conflict over geld komt in de Nederlandse schaakgeschiedenis om de haverklap voor, zo viel niet lang geleden het K.N.S.B.-bestuur nog over een kwestie die het slijk der aarde betrof. Maar het nu beschreven conflict had langdurige gevolgen voor het Rotterdamse schaak en verdiende zodoende zijn plaats in mijn fragmentengalerij. De laatste twee fragmenten, over propaganda en glorieuze en meer droevige momenten zijn vooral thematisch benaderd. Ik hoop dat mijn keuze ondanks haar willekeur een aantal van u tot lezen verleidt.

2. EEN ARISTOCRATISCH BEGIN

Tot aan de periode van de Eerste Wereldoorlog kende Rotterdam slechts drie verenigingen: Het Rotterdams Schaakgenootschap (RSG) waarin het ontbreken van een academische graad als een ernstig gebrek in de opvoeding werd beschouwd, verder de Nieuwe Rotterdamse Schaakvereniging (NRSV), een vereniging voor een wat gemengder publiek en tenslotte de Rotterdamse Studenten en Gymnasiasten Schaakvereniging voor het jongere intellectuele publiek. Typerend voor de Nederlandse schaakwereld van die tijd: Schaken was geen activiteit voor de gewone man. In de vaderlandse schaakelite in die jaren, voor een goed deel gevestigd in Amsterdam en omgeving, wemelt het dan ook van de academisch gegradueerden. Ook vanuit een ander gezichtspunt is op te maken dat degenen die ruim met aardse goederen bedeeld waren, in de schaakwereld van die tijd de overhand hadden.

Zo meldde het Tijdschrift van de Nederlandschen Schaakbond, jaargang 1919 dat als inleggeld voor het jubileumtoernooi van NRSV f 1,25 werd gevraagd. In guldens van nu betekent dat al gauw een bijdrage van f 25 à f 30,-. De NRSV bestond toen 25 jaar en organiseerde een jubileumprogramma dat klonk als een klok. Zo was er een kampioenswedstrijd georganiseerd met sterke hoofdklassers. En een blindsimul-taan door Mr. Réti voor 10 spelers.

Voor velen van u is Réti (een sterke Hongaarse meester die leefde van 1889 - 1929) in 1994 alleen nog bekend van de Pf3-opening. Hij bezocht ons land vele malen, zo blijkt uit genoemd tijdschrift, dat de voorloper is van ons "Schakend Nederland".

In een wereld die een aristocratische rust uitstraalde, lag een dynamisch competitieverloop niet direct voor de hand. Begin jaren twintig bestond er een eerste klasse bestaande uit de verenigingen VAS en ASC uit Amsterdam, de Utrechtse Schaakvereniging, DD uit Den Haag en het Rotterdamse NRSV. Vele jaren deelden deze vijf onderling de lakens uit en werden geen andere verenigingen tot dit onderonsje toegelaten. Eerst in de jaren dertig wordt hier een zesde vereniging aan toegevoegd en creëert men een nieuw fenomeen: de zog. bondencompetitie. Sterkere spelers, die niet in de topklasse uitkomen krijgen dan ook eens de kans op nationaal niveau te strijden. In deze bondencompetitie slaat de dan inmiddels gevormde R.S.B. eenmaal onverbiddelijk haar slag ; op 6 mei 1937 verslaat zij het NOSBO-team met 7½-2½ en wordt kampioen. Met name denkt dit team met genoegen terug aan haar ontmoeting met de "Amsterdamse concurrenten die met 6½-3½ naar de trotsche hoofdstad werden terug gestuurd" aldus de trotse R.S.B.-correspondent van die dagen, de heer A. de Bruyn. Aan deze passage wordt nog toegevoegd dat men hoopt dat bij de samenstelling van nationale ploegen nu ook eens ten zuiden van Amsterdam wordt gekeken. Het tijdperk van gezapige continuïteit lijkt dan wel afgesloten.

Rond 1920 tekenden zich de eerste veranderingen af in de Rotterdamse schaakwereld. Ook bij de gewone man en soms ook vrouw bleek de behoefte te bestaan in clubverband een wedstrijd te schaken. In die periode werden diverse verenigingen opgericht waaronder ook ons R.S.R. Ook bij de - toen nog niet koninklijke - Nederlandse Schaakbond (N.S.B.) raakte dat bekend, zoals bleek uit de rubriek Binnenlandse Berichten in het Tijdschrift van december 1922.

"Het schaakleven hier (in Rotterdam) bloeit op. Er zijn nu zeven schaakverenigingen: het RSG, de NRSV, Schaakclub Spangen, Schaakvereniging der Gymnasia en Hogere Burgerscholen, de Roomsch-Katholieke Schaakvereniging (vermoedelijk R.S.R.!) en de Schaakclub van het Personeel van Van den Bergh's margarine-fabrieken (later: Unilever!)." Vervolgens wordt in dit bericht uitgebreid aandacht aan de RSG (60 leden) en de NRSV (120 leden) geschonken en wordt tenslotte opgemerkt over de andere verenigingen dat die "hunne leden onder speciale (sic!) kringen zoeken " en uiteraard kleiner zijn. Men moet nog wat wennen, lijkt het wel.

Ook vóór de oprichting van de R.S.B. in 1931 was er toch al sprake van een organisatie van schaakwedstrijden in Rotterdam en omgeving. Daartoe bestonden in de jaren twintig al de zogenaamde districten. Rotterdam was ondergebracht in het district Zuid-Holland. Afgezien van wat je nu de R.S.B.-teams zou noemen waren hierin ook de Haagse en de Leidse regio vertegenwoordigd. Uit een N.S.B.-overzicht van 1928 trof ik al wat bekende namen aan. Bijvoorbeeld: De Arbeidersschaakclub "Rotterdam" (een niets aan duidelijkheid te wensen latende naam), Schaakvereniging "De Pion" (vele jaren later uitmondend in de schaakclub Charlois/Europoort na vele fusies), Schaakvereniging "Het Westen" (nu "Het Westen/Regina"!), Schaakvereniging Charlois en natuurlijk de hiervoor al genoemde clubs. Totaal noemt dit overzicht 13 verenigingen wat toch al een verdubbeling betekent ten opzichte van het berichtje uit 1922 !

De forse groei van het aantal verenigingen zal een landelijk verschijnsel zijn geweest. De oorspronkelijke organisatie van de districten was niet toereikend om deze schaalvergroting de baas te kunnen. Ook zullen we zien dat deze groei de nodige gevolgen heeft voor de landelijke organisatie-structuur. De regionale bonden komen er aan en daarmee ook de R.S.B..

3. DE R.S.B. IN HAAR BEGINJAREN

Op 17 november 1931 werd onder het voorzitterschap van de heer A. de Bruyn besloten tot oprichting van de "Rotterdamse Schaakbond". Zes verenigingen melden zich op de vergadering al als lid aan, eind 1932 was dit aantal al gegroeid tot 24 verenigingen met 729 leden waarmee de R.S.B. de op één na grootste schaakbond van Nederland was geworden (Amsterdam was, hoe kan het anders, de grootste).

Simultaan waren soortgelijke ontwikkelingen in de rest van Nederland te bespeuren. De districten werden overal door bonden vervangen die zelf hun persoonlijke kampioenschappen en clubcompetities regelden. Het district Zuid-Holland viel uiteen in de R.S.B., de Haagsche Schaakbond en de Leidsche Schaakbond wat een meer praktische organisatie mogelijk maakte. Binnen het bastion van de Nederlandsche schaakbond zelf leidde dat ook tot een belangrijke wijziging: De Algemene (leden-)vergadering werd in 1932 vervangen door de Bondsraad. De bonden kregen het hiermee voor het zeggen terwijl voorheen individuele leden op de vergadering de beslissing konden brengen!

In 1932 werd het eerste persoonlijk kampioenschap van de R.S.B. gespeeld, dat gewonnen werd door de wellicht ook nog tot onze verbeelding sprekende W.J. Mühling. Mühling, die zoals ongetwijfeld velen zich nog herinneren samen met Dr. Euwe in 1969 een leuke Teleac-schaakcursus op televisie heeft gegeven.

In 1933 werd Mr. G.C.A. Oskam voorzitter. Uit de vele stukken over hem blijkt hij een invloedrijke en ook wel legendarische figuur in de Rotterdamse schaakwereld. Afgezien van zijn schaaktechnische inbreng, waarin hij vele jaren voor het eerste team van NRSV uitkwam in de hoogste klasse van de schaakbond, bezocht hij ook verenigingen om daar een lezing te geven. Dit met het nobele doel voor ogen meer aandacht voor de schaaksport te verkrijgen. Door zijn eruditie en gevoel voor humor werden die lezingen, destijds wat deftiger causerieën genoemd, druk bezocht. In het bestek van dit artikel was het helaas niet mogelijk meer gedetailleerd op zijn persoon in te gaan.

Een andere legendarische persoon is ongetwijfeld de in 1896 geboren Mevrouw C. Roodzant, die ten tijde van dit schrijfsel nog steeds op het schaakbord actief is ! Eén van haar grootste successen boekte zij reeds in augustus 1936, toen zij afrekende met de verzamelde dameselite in het restaurant "Oog in Al" in Utrecht. De naam van dit etablissement bleek voor "onze" Catharina goed gekozen want zij behaalde met 5½ uit 7 het dameskampioenschap van Nederland. In dit toernooi deed trouwens ook al de later zeer vermaarde Fenny Heemskerk mee.

4. HET EUWE-EFFECT

Bij het jubileum van een Rotterdamse vereniging komt het misschien wat vreemd over om een Amsterdammer ten tonele te voeren. Het is echter onontkoombaar als je achteraf nog eens vaststelt wat de betekenis is geweest van Max Euwe voor het schaken in Nederland en daarmee uiteraard ook in Rotterdam. Van de in 1981 overleden Euwe weten velen - hopelijk - nog wel dat hij wereldkampioen is geweest. En hoe hij als FIDE-voorzitter de match Spasski-Fischer tot stand bracht. Dat Euwe ook nog een bijzondere binding met Rotterdam heeft gehad, zal niet overal bekend zijn.

De in 1901 geboren Euwe promoveerde in 1926 cum laude in wis- en natuurkunde op de gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. Ongetwijfeld tot treurnis van de Amsterdamse schaakwereld was hij inmiddels een loopbaan als leraar wiskunde in Winterswijk begonnen die hij in de herfst van 1924 voortzette aan de HBS aan het Afrikaanderplein in Rotterdam ! Overal waar Euwe zich manifesteerde zette hij zich in voor de educatie van het schaakspel, zo ook in Rotterdam: Voor de Rotterdamse Volksuniversiteit leidde hij bijvoorbeeld een schaakpraktikum waar nog iets moois uit voortkwam: De Rotterdamse Schaakkring, die januari 1927 haar eerste bijeenkomst hield in het toen nog de Volksuniversiteit toebehorende gebouw aan de Westzeedijk. Ook aan deze schaakkring heeft Euwe zijn bijdrage geleverd.

Al begin jaren twintig had Euwe zich ontwikkeld tot een zeer sterk schaker; in 1921 werd hij voor het eerst kampioen van Nederland. Eind jaren twintig stond hij ook internationaal zo hoog aangeschreven dat het voor de kenner geen verbazing meer wekte dat in 1935 de toenmalige wereldkampioen, de Rus Aljechin door Euwe werd uitgedaagd om de wereldtitel op het spel te zetten. De organisatie van deze tweekamp ging bepaald niet van een leien dakje waarbij met name het verkrijgen van de nodige financiën het grote struikelblok bleek. Vooral de Nederlandse schaakwereld liet het behoorlijk afweten, zo blijkt uit een verontwaardigd stuk in het tijdschrift van 1935 van de secretaris van het Euwe-Aljechin-comité. Ook toen al was topschaak niet de hoogste prioriteit in het Nederlandse schaakleven, de jaren dertig waren overigens ook de jaren van een zware economische crisis.

De dertig partijen van de mach werden over heel Nederland verdeeld, zij het dat er 15 in Amsterdam werden gespeeld. In Rotterdam werd er slechts één partij gespeeld, de zesde die in de "Bristol"-zaal van het destijds befaamde hotel Coomans in remise eindigde. Waarom er zo weinig partijen in Rotterdam zijn gespeeld, is mij overigens niet bekend. Bij de revanche-match in 1937 die gefinancierd werd door de Haagsche Courant werd Rotterdam met 8 partijen heel wat beter bediend.

Voor de slotpartij van de eerste match op 15 december 1935 had het dagblad "Voorwaarts" 400 Rotterdammers naar gebouw Tivoli op de Coolsingel weten te lokken, die daar op de hoogte gehouden werden van de verrichtingen van onze maëstro. De uiteindelijke overwinning van Euwe op die 15e december 1935 met 15½-14½ deed een golf van enthousiasme door heel Nederland gaan. En op die golf dreef het georganiseerde schaakleven goed mee. Alleen al bij de R.S.B. werden in 1935 275 nieuwe leden geboekt en vele nieuwe verenigingen ingeschreven. Een enkele vereniging droeg zelfs een naam waarin de euforie van die tijd weerklinkt: "Dr Euwe's vrienden". Ook cijfers van de K.N.S.B., in november 1935 inmiddels "koninklijk" geworden (ook een Euwe-effect?), logen er niet om. Ten opzichte van 1934 nam het aantal leden met meer dan de helft toe ! Een Euwe-effect, dat zich niet meer herhaald heeft.

5. SCHEIDING DER GEESTEN

De jaren vijftig zijn begonnen. Het schaakleven in de R.S.B. is weer overeind gekrabbeld na een aantal heel moeilijke jaren tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het leden-tal groeit voorspoedig en reikt reeds boven de 2100. Het zijn de jaren van Dr. K.M. Bergsma die jaren achtereen het P.K. van Rotterdam op zijn naam zal schrijven. Jaren, waarin het in economisch opzicht nog bepaald niet "botertje tot de boom is". De eindjes moeten door velen nog aan elkaar geknoopt worden en dat geldt ook voor de schaakverenigingen en bonden. Met dat gegeven als achtergrond wordt het begrijpen van het conflict dat zich in de Rotterdamse schaakwereld van de jaren 50 afspeelde wat gemakkelijker.

In het toentertijd nog zelfstandig uitgegeven R.S.B.-nieuws, editie december 1954 kondigde het conflict zich al aan via een felle aanval van R.S.B.-bestuurder W. Chr. Goris op de financiële plannen van het K.N.S.B.-bestuur. In zijn artikel "De K.N.S.B. op het hellende vlak" stelde deze dat de K.N.S.B. meer uitgaven in de richting van de organisatie van landenwedstrijden - we zouden nu zeggen topsport - wilde gaan sturen.

Om forse contributieverhogingen te vermijden, stelde de bond voor de reiskostenvergoedingen aan verenigingen grotendeels af te schaffen. Een voorstel dat overigens in de bondsraad werd afgewezen, waarop de K.N.S.B. alsnog met voorstellen tot contributieverhoging kwam. In de bondsraadvergadering van maart 1955 wist het bondsbestuur onder leiding van haar dynamische voorzitter, Ir. H.J. van Steenis de contributieverhoging van f 0,03 per lid per maand er doorheen te krijgen. Dit besluit leidde in de Nederlandse schaakwereld tot grote consternatie. De Amsterdamse schaakbond trad uit en ook binnen de R.S.B. werd de roep om uittreden, krachtig vertolkt door Goris, steeds luider. In de Buitengewone Algemene Ledenvergadering van 21 mei 1955 moest de knoop worden doorgehakt. Een meerderheid steunde op deze bijeenkomst het uittreden maar zij was te gering om aan de statutaire vereisten te voldoen. Goris meldde daarop zijn lidmaatschap van de R.S.B. op te zeggen omdat deze organisatie "de kracht mist, zich tegen tirannie te verzetten".

Met de dwingelandij van de K.N.S.B. konden anderen overigens beter leven. Grofweg liep de scheidslijn hier tussen verenigingen met teams op K.N.S.B.-niveau en de typische "onderbondsverenigingen". De laatste groep voelde het belang van de K.N.S.B.-activiteiten wat minder goed aan en was daarom voorstander van een zo zuinig mogelijk beleid. Een tegenstelling die misschien ook nu nog waarneembaar is....

Op 10 september 1955 werd de Nieuwe Rotterdamse Schaakbond opgericht, met instigator W.Chr. Goris als penningmeester. De scheiding was een feit. In totaal verlieten in 1955 14 verenigingen met bijna 400 leden de R.S.B.. Sommigen van hen keerden overigens al binnen een half jaar in de schoot van moeders terug getuige het berichtje in de "Mededelingen van de R.S.B." 1956, nr 6: "Het Zuiden weer terug in de R.S.B.." waarbij het bestuur de verwachting uitspreekt dat "deze vereniging zich weer spoedig in de R.S.B. zal thuis voelen en als vanouds aan de wedstrijden met andere clubs zal deelnemen in een prettige kameraadschappelijke sfeer ". De scheuring zou duurzamer zijn dan menigeen destijds wellicht verwachtte. De schrik voor deelname aan de volgens Goris "peperdure" K.N.S.B. zat er goed in en het zou tot begin jaren 70 duren alvorens alle verenigingen weer in één gezamenlijke R.S.B. gingen opereren. Willem Christiaan Goris mocht dit niet meer beleven, hij overleed in december 1968. In het "in memoriam" werden overigens ook diens positieve verdiensten voor de R.S.B. genoemd: een inspirerende persoonlijkheid die als organisator en actief bestuurder voor zowel R.S.B. als K.N.S.B. veel heeft betekend.

6. LEDENWERVING EN PROPAGANDA

Door de jaren heen is een zwakke stee in de organisatie de geringe werfkracht van de verenigingen geweest. Met uitzondering van de gouden jaren dertig toen de Nederlandse schaakwereld volop profiteerde van de successen van Euwe is het met de ledenaanwas maar moeizaam gesteld. Hoe moeizaam laten deze cijfers al enigszins zien:

In 1953 had de R.S.B. ca. 2150 leden, in 1973 ca. 2750 leden en in 1993 ca. 2900 leden. Over de afgelopen 40 jaar is het totale aantal met 750 gegroeid, wat neerkomt op een groei van 35 %. Ter vergelijking: De Nederlandse bevolking groeide als geheel met ca. 42 % in dezelfde periode.

Nu laat het ware inzicht zich zelden door cijfers alleen vangen, want hierop afgaande zou gezegd kunnen worden: ach, met 7 % meer groei, kortom zo'n 150 leden meer hadden we het er zo slecht nog niet afgebracht. Maar dan blikte de actieve secretaris van de schaakvereniging of bond om zich heen en noteert droef of met nauwelijks verholen jaloezie de groei van de bridgebond met honderden (!) procenten in de afgelopen 20 jaar. Wat doen zij nu zoveel beter dan wij ?

Veelal is er gehoopt op Jan Timman, onze nieuwe Euwe. Maar ondanks al zijn verdiensten werd hij geen wereldkampioen. We hebben gehoopt op onze jeugdleden, die met gigantische aantallen slaagden voor pionnen-, toren- en koningsdiploma's. Daar moest gewoon de groei van de bond uit voortkomen. Maar de jeugd ging naar de middelbare school en moest verder leren, ze haakte af.

Vanaf de jaren vijftig zijn bestuurders met dit probleem aan de slag gegaan. Blader je de R.S.B.-mededelingenbladen door, dan treft het je toch dat in bepaalde periodes er veel steviger aan getrokken is dan in andere. Zo is er bijvoorbeeld het optreden van de heer K.A. Veerman. In april 1968 werd hij als propagandist in het R.S.B.-bestuur opgenomen. Door deze benoeming accentueerde het bestuur de duidelijke wens tot een actief ledenwervingsbeleid vanuit de R.S.B.. In januari werd er voor het eerst over deze illustere figuur in waarschuwend trant geschreven: " Voor hen, die de heer Veerman kennen zal het niet vreemd in de oren klinken als wij zeggen, dat hij de gezapige rust van diverse verenigingen, die met de handen in de schoot op nieuwe leden zitten te wachten, komt verstoren. " En dan wordt een 7-punten groot werkschema van de propagandist gepubliceerd dat klinkt als een klok! Te aardig om geheel te vergeten en daarom zal ik er enkele leuke items uithalen:

1. Bezoek van verenigingen met een laag ledental. Oorzaken opsporen en oplossingen aangeven
2. Ontwerpen ledenwerfwedstrijden, kortom verenigingen met de grootste ledenwinst belonen.
3. Opsporen "onderontwikkelde gebieden" in de Rotterdamse schaakwereld, met veel inwoners en zonder schaakclub en trachten daar een vereniging van de grond te krijgen.

Met grote regelmaat treffen wij daarna oproepen van de heer Veerman aan in het mededelingenblad. Uit zijn stukjes blijkt dat er hier en daar toch wel een vonkje is overgesprongen. De regelmatige publikaties van de laatste ontwikkelingen houden de aandacht aardig vast, zo lijkt het. In 1968 passeert men de 2000 leden, waarbij dan nog zo'n 300 leden van de afgescheiden N.R.S.B. kunnen worden geteld. Veerman signaleert ook problemen die het aantrekkelijk zijn van schaken belemmeren: zoals bijvoorbeeld het afbreken. Een probleem dat met ingang van het seizoen 1992/1993 overigens definitief is opgelost, het zg. afbreken is dan vervangen door het uitvluggeren.

Ook derden hebben de aantrekkingskracht van het schaken in Rotterdam en omgeving bevorderd door het organiseren van simultaans tegen bekende grootmeesters. Zo kwam op 15 november 1958 wereldkampioen Michael Botwinnik naar het gebouw van het dagblad "Het Vrije Volk" aan de Slaak om aan 25 borden de strijd aan te binden. Uit het zeer gedetailleerde verslag blijkt ons o.a. dat de wereldkampioen in de meeste gevallen flink strijd heeft moeten leveren, het grootste deel van de partijen vergde meer dan 40 zetten. Ook Mevrouw Botwinnik was aanwezig; "Gedurende de gehele seance verloor Mevrouw Botwinnik haar man geen ogenblik uit het oog". 250 toeschouwers zagen 2 Rotterdammers zegevieren, de heren H.G.A. Mesman en de (nog jeugdige) B. v.d. Graaf. Verder behaalden de befaamde Dr. K.M. Bergsma en Drs. H.J. Sanders remise.

Bij het noemen van befaamde simultaans ontkom ik er niet aan de V&D-simultaans in herinnering te roepen. In deze simultaans, in samenwerking met de R.S.B. voor de eerste maal georganiseerd in 1960, traden steeds zeer sterke grootmeesters aan en de belangstelling was destijds overweldigend. Zo bevonden zich in 1964 205 deelnemers in de V&D -bedrijfskantine, waarbij het vermelding verdient dat 123 personen moesten worden bedankt. Botwinnik, Larsen en Flohr en van Nederlandse zijde Donner, Bouwmeester en Withuis bezorgden hen een onderhoudende schaakavond. Helaas maakte halverwege de jaren zeventig de economische situatie, zoals dat heet, een einde aan deze activiteit met haar

ongetwijfeld grote publiciteitswaarde voor het Rotterdamse schaakleven.

Een, spijtig genoeg niet zo vaak, in Rotterdam georganiseerd evenement is het wereldkampioenschap. In 1977 kwam het er dan wel van: Larsen en Portisch traden in De Doelen aan voor de kwartfinale van de w.k.-cyclus. De totstandkoming van dit voor Rotterdam zeker wervende evenement was evenwel geen eenvoudige zaak geweest omdat het eeuwige geld weer bijna roet in het eten strooide. Ter elfder ure droeg de verzekeringsmaatschappij AMEV het beslissende steentje (f 50.000) bij en kon op 26 februari de eerste partij plaatsvinden. Het werd een onvergetelijke dag dankzij de belangeloze medewerking van het Leger des Heils. De bezielde klanken voortkomend uit de eendrachtige samenwerking van de brass-bands en de honderden koorleden werden Portisch al na een uur te machtig. Ingrijpen van adjunct-toernooidirecteur K. v.d. Waal redde de wedstrijd, hij stelde een kantoorje van zijn werkgever, verzekeringsmaatschappij Metallicus, ter beschikking. Een tragische samenloop van omstandigheden hierbij was dat Larsen, die het minst gezeurd had, het slachtoffer werd door deze partij in het vervolg ongeconcentreerd te verblunderen. Blijkbaar een opmaat voor de volgende partijen, waarin Larsen teveel fouten maakte om zich voor de halve finale te kunnen plaatsen (6½-3½ voor Portisch). Uit publicitair oogpunt is de match wel een succes geweest: Regelmatig stroomde de commentaar-zaal geheel vol, zoals de schrijver dezes destijds met eigen ogen heeft kunnen vaststellen.

7. GROOTSE, MEESLEPENDE EN DROEVIGE MOMENTEN

75 jaar schaakgeschiedenis biedt natuurlijk verschrikkelijk veel, dat vermeldenswaard is. Euwe heb ik al eerder behandeld, maar zijn inbreng is van supranationaal niveau. Maar ook op wat lager plan gebeurde er van alles, dat het releveren waard is. Sommige zaken stemden ons schakers somber, maar voor anderen gingen wij - op z'n jaren-negentigs - uit ons dak. Daarom tenslotte nog een greep uit al die voorvallen, die ongetwijfeld zo selectief is, als de subjectiviteit van de boodschapper het toelaat.

8. MET DE TIJD MEEGAAN.

Dat was kennelijk het parool van de redactie van het bondstijdschrift van de Nederlandse Schaakbond, editie januari 1935. Na rijpe overweging heeft de tijdschriftcommissaris de spelling Marchant aanvaard, zo heette het. Al in februari 1935 bleek die rijpe overweging toch nog niet ampel genoeg geweest: De vele protesten had het bondsbestuur ertoe gebracht het orgaan voortaan weer in de vertrouwde spelling van De Vries en Te Winkel uit te brengen. Besturen is echt niet eenvoudig!

9. LANDSKAMPIOENEN

Zoals elders in dit verhaal blijkt, is er nog eens een tijd geweest dat Amsterdam het alleenvertoningsrecht voor topschaak meende te hebben. De bordjes zijn wat dit betreft drastisch verhangen. Zo werd Charlois, ja u leest het goed, in 1969 en 1973 kampioen van Nederland. In het mededelingenblad van de R.S.B. werd ons dat door Charlois' flamboyante wedstrijdleader Henny Vijgeboom in triomfale bewoordingen kond gedaan. De grote jaren voor de sv. "Rotterdam", dat in 1966 en in 1968 het kampioenschap behaalde, moesten toen nog komen ! In 1975 vond bij deze vereniging een niet betekenisloze naamswijziging plaats: de vereniging heette voortaan "Volmac Rotterdam", waarmede tot uitdrukking werd gebracht dat de sv "Rotterdam" en het bedrijf Volmac een huwelijk waren aangegaan. In de loop van de jaren tachtig ondervond de concurrentie de gevolgen van deze - naar later zou blijken - duurzame verbintenis: een gruwelijke reeks landskampioenschappen van Volmac Rotterdam, die eerst in 1994 onderbroken werd door "de Variant" uit Breda (ook gesponsord natuurlijk). De ontvangst door de burgemeester ten stadhuize werd de afgelopen jaren een routine-aangelegenheid, zodat deze onderbreking hem wellicht toch wel goed uitkomt.

Bij het noemen van Volmac is de associatie met Mevrouw Corry Vreeken, de onvolprezen teamleidster snel gelegd. Maar zij verdient in dit paragraafje ook de aandacht voor haar persoonlijke schaakprestaties. In 1962 volgde zij namelijk Fenny Heemskerk op als landskampioene, die destijds Mevrouw C. Roodzant nog eens van haar titel beroofd had. Zo werd dit alles - in Rotterdamse ogen - weer rechtgezet. Mevrouw Vreeken zou het overigens niet bij één titel laten.

10. ONTLUISTERING

Met de opkomst van "Volmac Rotterdam" werd een periode van ontluistering van het schaakbolwerk uit Rotterdam-Zuid ingeluid. In de jaren zeventig liet zich die ontwikkeling zeker nog niet aanzien. In 1976 fuseerde Charlois met Europoort en werd daarmede de grootste vereniging van Rotterdam met het voor een schaakvereniging astronomisch aantal van 165 leden! In de loop van het volgende decennium zette een aftakelingsproces in, dat bijna het einde van deze geweldenaar leek te betekenen. Daarom was het verheugend in de R.S.B.-Spiegel jaargang 1993 te lezen, dat er weer jong ontluikend leven te ontwaren valt bij Charlois/Europoort. De teloorgang van deze in 1922 opgerichte vereniging zou velen toch droef stemmen.

11. ZUINIGE TIJDEN

Uit het clubblad Het Zwarte Paard (uit Schiedam) van januari 1957 geplukt: "Wist u, dat wij met Pasen weer om eieren gaan schaken? (als de eieren niet te duur zijn)"

Over het 40-jarig jubileum van de R.S.B.: zelfs het bestuur heeft zich geen dineetje veroorloofd.

Iets minder zuinig: Het R.S.R./Ivoren Toren -nieuwjaarstoernooi 1971: Iedereen kreeg een pak koffie mee.

13. BUITENLANDSE CONTACTEN

Met een opvallende regelmaat zien we contacten tussen Rotterdamse schakers en het buitenland, nog afgezien van de nog steeds in leven zijnde massakamp Rotterdam-Antwerpen. Eén van de meer opvallende contacten was dat van de sv "Spangen" met Joegoslavië (beiden namen uit het verleden, besef ik al schrijvende). In de jaren zestig nam "Spangen" daar verschillende malen deel aan een schaakfestival in Pula. Uit de verschillende verslagen hierover haal ik het verslag van 1965 in de R.S.B.-mededelingen nog eens boven water, waarin H. Vijgeboom, hij alweer, een rol van betekenis vervulde. Ik citeer het artikel "Tijdens de afscheids-ceremonie bood Vijgeboom een origineel geschenk aan de Joegoslavische schaakbond aan: een fraaie Hollandse molen met illuminatie en een speeldoos die 'tulpen uit Amsterdam' (!) bleek te beheersen. Na een langgerekt Oooooooh vatte Vijgeboom moed door de begeleidende speech in het Servo-Kroatisch uit te spreken. Weer vloeiender dan het jaar daarvoor, maar nog steeds te langzaam !" Uit dit verslag valt op te maken dat de Rotterdammers zich als goede ambassadeurs gedragen hebben.

13. EIND GOED AL GOED

De R.S.B. heeft in 1990 een van haar ernstigste crises van haar 60-jarig bestaan doorgemaakt. De penningmeester bleek het niet zo nauw genomen te hebben met de hem toevertrouwde verantwoordelijkheden. Dit kwam de R.S.B. op een schadepost van ruim f 100.000 te staan, voor een organisatie van deze omvang bijna catastrofaal te noemen.

Het ontstane gat werd dankzij royale giften van het bedrijfsleven (f 36.000), een extra contributieheffing van f 2 per lid en een bij de Rotterdamse schaakwereld geplaatste obligatielening (f 40.000) grotendeels opgevuld.

Dat de R.S.B. nog springlevend was, bewees zij door ter gelegenheid van haar 60-jarige verjaardag in 1991 in de maand december een open rapid-kampioenschap van Nederland te organiseren. Er werd gespeeld met 126 deelnemers en het toernooi leverde een velen aansprekende kampioen op, grootmeester John v.d. Wiel.

14. EEN BESCHEIDEN VERANTWOORDING

Zoals ik bij de inleiding al gemeld heb, was het onbegonnen werk om enige volledigheid na te streven. Om te beginnen is mijn eigen kennis beperkt. Weliswaar bijna een kwart eeuw actief als schaker maar hooguit drie jaar enigszins betrokken bij het Rotterdamse schaakleven in wat bredere zin vormen geen stevige basis. Deze ervaring deel ik vermoedelijk met de gemiddelde clubschaker. De - overigens heldere - opvatting van deze persoon omtrent het beoefenen van het schaakspel is vermoedelijk bondig samen te vatten als: "Schaken en verder geen gezeur over organisatie aan m'n kop". Herkenbaar, voor het merendeel van onze trouwe bestuurders, naar ik aanneem !

Natuurlijk zijn er vele bronnen, ook vele mondelinge die het nodige over het schaken in Rotterdam kunnen vertellen. Maar dan gaat de factor tijd een hoofdrol spelen.

Ik heb me daarom beperkt tot een collectie R.S.B.-mededelingen-bladen vanaf de jaren vijftig en een reeks K.N.S.B.-jaargangen, ook uit de jaren twintig en dertig toen de bond (ongelukkig genoeg) nog N.S.B. heette. Die prachtige N.S.B.-jaargangen liggen (vanaf de allereerste jaargang !) bij één van de meest onvolprezen R.S.B.'ers die ik ken: Rein Dijk, die, volgens voorzitter Ploeger in 1992, 18½ jaar in het R.S.B.-bestuur zitting heeft gehad. In R.S.B.-kringen waren zijn verdiensten al met het erelidmaatschap beloond. De jaargangen zijn een nader onderzoek waard: dat verzeker ik de historici onder u.

Vele andere onderwerpen hadden eigenlijk de aandacht moeten hebben, ik noem maar eens enkele: de ontwikkeling van het jeugdschaak, de afnemende belangstelling voor het P.K., het verschuiven van schaakactiviteiten richting periferie van de grote stad, verminderde belangstelling voor bedrijven-schaak. Opvallend vond ik het aanzienlijk aantal deelnemers uit bedrijfskringen aan de reguliere clubschaakcompetitie in het verleden.

Dit alles maakte dat mij het gevoel bekruipt dat ik en wellicht ook anderen de borst nog maar eens moeten nat maken voor een breder verhaal met wat meer diepgang. Het Rotterdamse schaakleven verdient die aandacht. Misschien bij 75 jaar R.S.B.?

'Ik speel misschien niet sterk, vervelend speel ik ook weer niet'

door Rob van der Plas

PETER NEDERHAND, VAN 29-12-1932, IS EEN VAN DE MARKANTSTE PERSOONLIJKHEDEN IN DE GESCHIEDENIS VAN R.S.R./IVOREN TOREN. NIET ALLEEN IS HIJ AL 45 JAAR (!) LID, HIJ WORDT TEVENS GEKENMERKT DOOR EEN VEELZIJDIGHEID DIE NIET BIJ VEEL SCHAKERS KAN WORDEN AANGETROFFEN. FILOSOOF, ATLETIEK-KAMPIOEN EN -TRAINER, GYMNASTIEKLERAAR, MUSICUS, HIJ DEED OF DOET HET ALLEMAAL. EEN INTERVIEW MET EEN MAN DIE NU EENS NIET VAN SCHAKEN ZIJN LEVEN HEEFT GEMAAKT, MAAR BIJ WIE DE 32 STUKKEN WEL EEN ONUITWISBAAR DEEL ZIJN GEWORDEN.

Peter, wanneer en van wie heb je leren schaken?

Tijdens de oorlog zat mijn broer ondergedoken in Noord-Holland. Met mijn vader ben ik toen vanuit Rotterdam lopend naar hem toe gegaan, wat nu natuurlijk vrijwel ondenkbaar zou zijn. Van de inspanningen tijdens die tocht ben ik toen ziek geworden en mijn vader, die door de match Euwe-Aljechin met schaken in aanraking was gekomen, heeft mij toen het edele spel geleerd. Ik was toen 10 jaar.

Meteen lid geworden van een schaakclub?

Vrij snel inderdaad. Op mijn dertiende leerde ik via de atletiekvereniging Pierre Maas kennen. Hij had een jeugd-schaakvereniging opgericht genaamd DJS, De Jonge Schakers. Op mijn zeventiende zijn we met z'n allen lid geworden van R.S.R., waar ik verreweg het jongste lid was naar mijn idee. Ik herinner mij nog mijn eerste partij bij R.S.R., tegen de toenmalige clubkampioen Jan Dries. Ik dacht dat ik aardig kon schaken maar verloor op vreselijke wijze.

Deed je in die periode veel aan schaken? Openingen, eindspelen bestuderen en zo?

Studeren deden we niet echt, wel bij elkaar thuis veel spelen. Later bleef het bij het opzoeken van wat openingen in de bekende deeltjes van Euwe, en in de jaren 1966-75, wat ik zelf beschouw als mijn beste periode als schaker, heb ik ook wel eindspelen geanalyseerd vanwege enkele afgebroken partijen tegen Beerling.

Speelde je veel toernooien?

Eigenlijk vrijwel nooit. Ik heb eenmaal aan het R.S.B.-kampioenschap meegedaan, maar als ik in mijn gehele schaak-carrière 10 weekendtoernooien heb gespeeld dan is het veel. In R.S.R.-verband deed ik wel zoveel mogelijk mee, zoals in Beverwijk (Nederlands kampioenschap snelschaken voor clubteams).

Je hebt in de afgelopen vijfenveertig jaar heel wat grootmeesters de revue zien passeren. Wie steken er voor jou duidelijk bovenuit?

Morphy, Lasker, Anderssen uit een verder verleden. Botwinnik niet alleen volgens mij, maar ook volgens Kasparov. Maar als ik er één moet noemen hou ik het op Aljechin. Alhoewel het altijd een hele nare man was spreekt zijn scherpe speelstijl mij het meeste aan. Affiniteit met een speelstijl speelt natuurlijk een belangrijke rol. Zo'n Capablanca bijvoorbeeld verveelt mij; speelt hij weer e3 in plaats van e4!

Probeerde je dan ook een speelstijl die je aansprak zelf op het bord te imiteren?

Andersom juist! Ik herken mezelf in de speelstijl van anderen... Ik zou niet eens weten wat voor openingen ze spelen.

Wie is jouw favoriet voor de volgende wereldtitel?

Hoe heet hij, Leko? Twee jaar terug las ik al over hem in Schakend Nederland, en nu is hij met zijn twaalf jaar de jongste grootmeester aller tijden. Het is natuurlijk wel moeilijk te zeggen hoe hij zich verder ontwikkelt.

Ik ben minder bij de vereniging betrokken dan vroeger

Even terug naar R.S.R. Welke jaren beschouw je als de leukste uit je R.S.R.-tijd?

Dat zijn twee perioden. Toen ik mij aanmeldde als lid in 1949 werd ik door de hele vereniging heel leuk opgevangen. Er was totaal geen rivaliteit in de nare zin van het woord. Als ik nu nog iemand uit die tijd spreek begint deze onmiddellijk weer over die periode, dus 1949-1958. De tweede periode die mij is bijgebleven is 1970-1975, toen ik op mijn sterkst speelde.

Daarmee zeg je dus eigenlijk dat het nu minder gezellig is. Minder gezellig voor mij. Ik ben minder betrokken bij de vereniging dan vroeger. Jullie (bedoelt Spaan, van der Plas, van Buitenen, Tol enz.) vormen een hechte club, ik heb geen echte vrienden bij R.S.R.

En Paul Dekker dan?

Paul is van de Ivoren Toren kant, bij R.S.R. kwam ik bij clubgenoten thuis, zoals bij Hijgeman, Geels, Dries enz. Ik ben nu op de vereniging in alle opzichten de oudste. Ik zeg niet dat ik onprettig behandeld wordt, wel meer afstandelijk dan vroeger. Paul Dekker ken ik trouwens al van de Massakamp R.S.R.-Ivoren Toren, wat tot aan de fusie een traditie was.

Is er qua schaken veel veranderd tussen toen en nu?
Zeker, vooral wat openingskennis betreft. Jullie weten meer van openingen dan wij ooit geweten hebben. Uitzonderingen zijn Hijgeman en Dries, laatstgenoemde komt voor in het boek van Diemer over 'zijn' Blackmar-Diemer gambiet.

Kun je je al je kampioenschappen bij R.S.R. nog herinneren?
Volgens mij ben ik vier keer clubkampioen geweest, en vijf of zes keer snelschaakkampioen, allemaal in de periode 1967-1975.

Je bent een aantal jaren voorzitter van R.S.R. geweest. Hoe is dat bevallen?

Ik vond het achteraf gezien geen prettige tijd. Vanuit mijn atletiek-achtergrond ben ik een professioneel beleid gewend, waardoor mijn verwachtingen bij R.S.R. misschien wat te hoog waren. Uiteindelijk heb ik Dobbinga verzocht het van me over te nemen. Nu zou ik het voorzitterschap niet meer willen aanvaarden, over een andere bestuursfunctie zou ik moeten nadenken. Ik heb ooit voorgesteld om een oudererraad op te richten, die gezonde kritiek op het bestuur zou kunnen leveren.

Wie vond je de beste voorzitter die we ooit gehad hebben?
Fritschy, omdat hij in de gaten had dat het een schaakvereniging betrof. Hij kon een vergadering leiden, hij vroeg de leden om hun mening en had bij prijsuitreikingen altijd een persoonlijk woord voor iedere prijswinnaar. Ook Dubois was in de jaren 60 een uitstekende voorzitter en vooral een goed organisator. Hij had altijd originele ideeën, zo organiseerde hij eens een Sinterklaastoernooi waar hij opkwam als zwarte Sinterklaas, bijgestaan door een witte Piet! Op de derde plaats noem ik Dobbinga, die een vergadering kan leiden en veel sprak met de leden.

Tegen welke toppers heb je allemaal gespeeld?
Tal, Smyslov (remise), Botwinnik, Donner 3 keer, in 'normale' simultaans, en Sosonko in een kloksimultaan tegen zes man.

Die man was helemaal gek!

Ik kan mij niet herinneren jou ooit kwaad te hebben gezien. Is dat ooit wel eens voorgekomen?

Eén man heeft mij ooit verschrikkelijk kwaad gekregen. Ik zal geen namen noemen, maar in het begin van de jaren 50 betrapte een zaalbeheerder iemand op zaterdagochtend die in het keukentje de envelop probeerde open te stomen van een afgebroken partij tegen mij. De zaalbeheerder belde mij op, ik heb het voorval aan wedstrijdleader Spruit gemeld en de

partij werd voor mij gewonnen verklaard. Jaren later verdween de man van de club met een beker, die we door te dreigen met een gerechtelijke procedure terug moesten krijgen. Die man was volgens mij helemaal gek.

Heb je vaak onsportief gedrag meegemaakt?

Nee, wel intimidatie zoals tegen de tafel schoppen, stukken hard neer zetten en dat soort dingen. Maar ik ga er alleen maar beter door spelen, zoals ik ook beter speel tegen mensen die ik niet mag.

Wie is de beste speler die R.S.R. ooit heeft gehad?

Jan Dries, die een keer kampioen van de R.S.B. is geweest. Hij vertrok helaas naar SO'81, waar hij hoofdklasse speelde aan de hoogste borden.

Waarom is R.S.R. leuker dan andere verenigingen?

Dat weet ik niet omdat ik nooit lid ben geweest van andere verenigingen. Ik ben wel een paar keer bij Steinitz geweest maar na drie keer had ik al ruzie met de wedstrijdleider die altijd maar kwaad werd.

Zijn er dingen die beter kunnen bij R.S.R.?

Wat mij betreft wordt roken pas toegestaan na tien. Ook zou ik best in de zomer door willen spelen, en zeker na twaalf. Nu worden om kwart voor twaalf de stukken weggegrist. Ideaal zou een aparte ruimte zijn waar je kunt analyseren. Wat ik ook belangrijk vind is een bord waarop je uitslagen en standen kunt bekijken, zodat ik niet bij een bondswedstrijd bij Paul Dekker op een blaadje moet kijken wat de stand is, zoals ik laatst meemaakte. En natuurlijk moet het clubkampioenschap op de club beslist worden. De laatste keer (1993, red.) kwam ik van vakantie terug en moest ik Paul Dekker bellen om te vragen wie kampioen was geworden.

Ik verlies liever mooi...., behalve voor de bond natuurlijk

Herinner je je nog specifieke dingen van grootmeestertoernooien, die je hebt bezocht?

Ik herinner me een toernooi in Rotterdam in 1950 of 1951, toen Mieses verloor van zo'n vreselijke remiseschuiver, en vervolgens tijdens de analyse zei: 'Heren, ik speel misschien niet sterk, zo vervelend speel ik nu ook weer niet!' Ik heb die uitspraak onthouden als een soort motto voor mezelf. Ik verlies liever mooi, dan een saaie remise, behalve dan voor de bond natuurlijk.

Tijd om het hoofdstuk schaken voor nu even af te sluiten. Volgens mij heb je in je leven nog veel meer gedaan dan alleen schaken. Heb je bijvoorbeeld kinderen?

Ik heb twee kinderen en twee kleinkinderen, van 9 en 6 jaar.

Wat heb je, behalve schaken, voor hobby's?

Met grote voorsprong atletiek, direct gevolgd door muziek. (Gedurende het gehele interview laat Peter merken hoe graag hij over zijn grootste passie, atletiek, wil vertellen. Nu is het eindelijk zo ver.)

Vertel eens iets over jouw atletiek-carrière. Welke onderdelen beoefende je en hoe goed was je eigenlijk?

Ik heb op acht verschillende onderdelen in de A-klasse meegedraaid, in schaaftermen te vergelijken met hoofdklasse. Op de horden ben ik 5 keer Nederlands kampioen geweest, met hoogspringen 1 keer, en met de onderdelen hink stap sprong en 4x100 meter estafette heb ik bij de Nederlandse ploeg gezeten. Ik heb zelfs nog een record in handen, namelijk de meest gelopen landenwedstrijden, 43 keer. Ik heb twee keer deelgenomen aan de Europese kampioenschappen, helaas deed Nederland toentertijd niet mee aan de Olympische spelen in Melbourne om politieke redenen. Verder heb ik tussendoor nog hoofdklasse volleybal en eredivisie basketbal gespeeld. Dit speelde allemaal vanaf de jaren 50 tot begin jaren 60.

Hoe ben je ertoe gekomen atletiek te gaan doen? Ben je door iemand 'ontdekt'?

Vanuit een soort familietraditie ben ik op mijn vierde gaan turnen. Op mijn zeventiende verloor ik hierin mijn interesse en ben ik overgestapt naar atletiek. Bij mijn debuut als hoogspringer werd ik meteen tweede van de atletiekvereniging. Bij het Rotterdams juniorenkampioenschap werd ik kampioen verspringen met 6 meter 15, en begon het tot me door te dringen dat ik op alle onderdelen aardig mee kon komen.

Aan wat voor tijden moet ik denken bij je persoonlijke records?

De 100 meter liep ik ooit in 10,8 seconden. Op de 60 meter horden (indoor) liep ik 8,2 seconden, waar nu op het Nederlands kampioenschap 7,9 wordt gelopen met veel beter schoeisel op een veel betere ondergrond. Op de 110 meter horden zou ik met mijn PR nog steeds bij de eerste zes van Nederland horen.

Bleef er naast al dit geweld nog tijd over voor andere hobby's?

Niet veel, ook nu niet, omdat ik nog steeds lid ben van de nationale atletiekcommissie en nog veel uitnodigingen ontvang als erelid van de atletiekbond. Als ik er tijd voor heb lees ik graag een detective of een filosofieboek. Verder speel ik in een orkestje panfluit.

Pardon? Een panfluit?

Elf jaar geleden had ik iets aan mijn longen en de dokter adviseerde mij om zogenaamde 'Zweedse ademhalingsoefeningen' te doen. Ik had daar geen zin in en had in 1954 in Roemenië iemand panfluit horen spelen. Ik vond het een mooi klinkend instrument, ben het ook gaan spelen en we hebben zelfs een orkestje opgericht. (Peter zet ter illustratie een eigen opname op die inderdaad heel aardig klinkt, tot de leadzangeres begint aan een overmoedige solo, waarna Peter uit zichzelf het concert beëindigt.)

Je noemde het al even filosofie. Zit er een beetje schot in je studie?

Ik heb inmiddels alle tentamens afgerond. (Peter buigt zich over de microfoon en kan het niet laten: 'Meer dan een acht gemiddeld Spaan!') Ik ben bezig met mijn eindscriptie en op het moment dat men dit boekje leest hoop ik ook die te hebben afgerond.

Wat is er nu zo leuk aan filosofie? Je krijgt toch nooit een duidelijk antwoord op die filosofische vraagstukken? Dat is nu juist het leuke. Daardoor kun je steeds verder gaan, je wilt steeds meer weten. Hoe zit een mens in elkaar, wat is de plaats van de mens in de samenleving, dat soort vragen.

Het leuke aan schaken? Ik hou van het gevecht.

Even terug naar de aarde voor mijn laatste vraag. Heb je behalve sporten, schaken en filosoferen ook nog gewerkt in je leven?

Ik ben voornamelijk gymnastiekleraar en bondstrainer geweest. Daarna ben ik rijksgecommitteerde geworden, dit houdt in het beoordelen van examens voor bijvoorbeeld de academie voor lichamelijke opvoeding. Dit laatste doe ik nu nog steeds, bonden vragen mij nog altijd advies over examens, accommodaties enzovoorts.

Peter, bedankt voor je openhartigheid in dit interview. Heb je nog een laatste opmerking?

Ik hoop dat het eerste team, en dan met name de jongere spelers, nog een aantal jaren bij elkaar blijft. Veel goede spelers zoals Fritschy junior, Vosselman, Dries, Hijgeman, Yuan, Tiggelman, Brandenburg, Bogers, enzovoorts zijn weggegaan bij de club. Hierdoor kunnen we nooit eens definitief die stap naar de K.N.S.B. maken. Als de jeugd bereid is te blijven gaat R.S.R. pas echt een gezonde toekomst tegemoet.

Peter, was is er nu eigenlijk zo leuk aan dat geschaak?

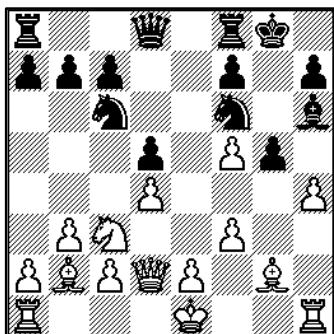
Hoogspringen is iedere keer hetzelfde, schaken is nooit voorspelbaar. Bovendien hou ik van het gevecht, van het meten van mijn intelligentie met die van mijn tegenstander.

Eén van Peters vele partijen, zoals hij ze zelf graag ziet: Vol fouten, maar wel met veel (schijn-)offers en verrassende wendingen.

Wit: Nederhand Zwart: Hoogwegt
Mei 1947

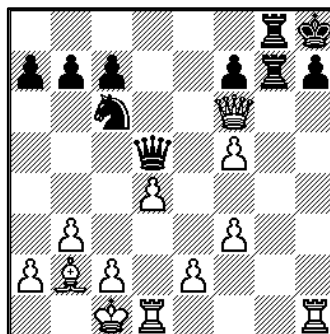
1.Pf3 d5 2.g3 Pc6 3.Lg2 Pf6 4.b3 g6 5.Lb2 Lg7 6.Pc3 Lf5
7.d4 e6 8.Ph4 Le4 9.f3 Lf5 10.g4 g5 11.Pxf5 exf5 12.gxf5 0-0
13.Dd2 Lh6 14.h4 (zie diagram 1) Kh8 15.hxg5 Lxg5 16.Dxg5
Tg8 17.Dh6 Txg2 18.Pxd5 Dxd5 19.Dxf6+ Tg7 20.0-0-0 Tg8 (zie
diagram 2) 21.Txh7+ 1-0

Diagram 1

Stelling na 14.h4

Diagram 2

Stelling na 20...Tg8

Schaken door een machine

door E.M. van Doorn

De laatste vijftien jaar heeft het computerschaak een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Ons eerste team heeft in die periode slechts één keer de strijd aangebonden met de computers. Hoe het zover is gekomen, mag blijken uit een beknopt historisch overzicht.

De geschiedenis van het schaken door een machine begint reeds in 1769 aan het Weense hof van Maria Theresia. Daar leefde baron Von Kempelen met een mechanische pop "De Turk". Deze pop kon zijn hoofd en handen bewegen en was in staat om de stukken op het schaakbord te verzetten. Bij aanvang van een seance reed Von Kempelen de Turk op wiel-tjes binnen en opende de deuren van de kast om het publiek te tonen dat de machine geen mens bevatte. Von Kempelen heeft de machine voor een groot bedrag verkocht aan Frederik de Grote. Alleen hij heeft het geheim van de Turk tijdens het leven van Von Kempelen gekend. De machine bood plaats aan een goede schaker van zeer klein formaat. Helaas is de Turk tijdens een brand in 1854 te New York verloren gegaan.

Na deze valse start had Torres y Quevedo omstreeks 1890 een ontwerp voor een machine gemaakt die het eindspel Koning en Toren tegen Koning tot winst wist te brengen. Het apparaat was pas operationeel in 1914. A.D. de Groot analyseerde in 1946 in zijn proefschrift als eerste het denken van een schaker. Hij bedacht een experiment waarmee in luttele seconden (!) kan worden vastgesteld of iemand een grootmeester is of niet. Heden ten dage wordt dit proefschrift nog steeds vermeld in de literatuurlijst van menig artikel met betrekking tot computerschaak.

Shannon introduceerde in de jaren 50 drie strategieën die in een schaakprogramma gebruikt zouden kunnen worden. Hierbij maakte hij reeds onderscheid tussen enerzijds alles doorrekenen (Brute Force) en anderzijds het selecteren van kansrijke zetten en alleen deze zetten doorrekenen. Turing bedacht een beroemd geworden test om vast te stellen of een machine intelligentie heeft of niet.

Eind jaren zestig wordt een programma geschreven voor checkers (amerikaans dammen) dat in staat is om te leren en daardoor steeds beter te spelen. Op den duur verslaat het programma zijn ontwerper.

Een van de eerste schaakprogramma's was geschreven voor een 6x6 bord i.p.v. een 8x8 bord. In de jaren 70 verschijnen de eerste commerciële schaakcomputers. Zij bevatten doorgaans fouten, kenden niet alle schaakregels zoals bijvoorbeeld en passant slaan en staan illegale zetten als invoer toe. Daarnaast komt het voor dat langer nadenken niet tot betere zetten leidt.

In Nederland heeft het computerschaak altijd een grote interesse ondervonden. Dit leidde op 18 oktober 1980 tot de oprichting van CSVN : Computer SchaakVereniging Nederland. Een publicitair hoogtepunt was de transatlantische match op 5 maart 1982 tussen J. Donner en het programma Belle. Na vijf uur schaken en 56 zetten kwam er een arbiter aan te pas die besloot dat J. Donner had gewonnen. J. Donner liet in zijn column in het NRC weten: "Toen hij na een zet of 25 geen kant meer op kon bleek opgeven echter niet in zijn programma opgenomen."

Een van de aanwezigen tijdens de oprichting van de CSVN was de heer J. Louwman. Door hem werd later een team samengesteld dat uitsluitend bestond uit computers. Door sponsoring van de firma Ophoff kon de eerste en tot nu toe enige krachtmeting tussen computers en ons eerste team gerealiseerd worden. Mede ter gelegenheid van de promotie van het eerste team van de tweede naar de eerste klasse werd de wedstrijd gehouden op 25 april 1986. Het computerteam was dat jaar kampioen geworden in de Haagse promotieklasse. De uitslag van de "denkende mensen" tegen de "niet-denkenden" was opmerkelijk : 3 - 7 voor de apparaten. Alleen Herbert van Buitenen wist het volle punt binnen te halen. De overwinningen en remises van de computers waren van dien aard dat geen van de teamleden zijn partij in het clubblad heeft geplaatst.

Sinds die krachtmeting zijn de schaakcomputers steeds beter gaan spelen. De schaakprogramma's voor de PC zijn inmiddels sterker dan de schaakcomputers van een aantal jaren geleden. Onlangs is Kasparov verslagen door FRITZ-3. De vraag dringt zich op of over een klein aantal jaren een schaakprogramma op een PC clubkampioen zal zijn. Ongetwijfeld is er binnen afzienbare tijd een betaalbare schaakcomputer of schaakprogramma dat sterker is dan de clubkampioen, maar hij zal als ongezellig element worden geweerd als deelnemer aan de competitie.

De computer heeft in 1993 een bijdrage geleverd aan de zomercompetitie. Met behulp van een lap-top (een schootcomputer) werden de indelingen volgens het Zwitserse systeem gemaakt. Deze bijdrage door computers is al een aantal jaren gangbaar voor toernooien binnen de R.S.B.. In de toekomst mogen we verwachten dat de communicatie met bijvoorbeeld de K.N.S.B. niet alleen via het bondsorgaan Schakend Nederland zal verlopen maar ook via computernetwerken. In de volgende eeuw is onze kennis over het schaken zo nauwkeurig beschreven dat een computer op onbegrijpelijke wijze sterker speelt dan de wereldkampioen.

Een tussenpaus

door Peter Nederhand

Bij een terugblik is het onvermijdelijk en zelfs wel juist, dat er vergelijkingen worden gemaakt. In dit geval het begin van mijn lidmaatschap van R.S.R. in 1949, dus ruim voor de fusie met Ivoren Toren, met de huidige periode en daartussen mijn kortdurend voorzitterschap, waaraan nog meerdere jaren bestuurslidmaatschap vooraf gingen. Direct aan mij voorafgaand was Frans Fritschy voorzitter en mijn opvolger werd Wijnand Dobbinga. Gekozen op vier September 1981 tot mijn aftreden op zeven September 1984 duurde mijn voorzitterschap slechts drie jaar en drie dagen, met recht kan men dus spreken van een tussenpaus.

Toch zijn er enige markante zaken te vermelden, die veelal vooraf waren ingezet. Eén daarvan was de definitieve doorbraak van de jeugd. Drie van de eigen kweek werden gesignaleerd in onze eerste groep. Dat gaf daardoor wel gelijk een verschil in sfeer. Na wat wederzijdse aanpassingen is de ontspannen en soms voor een schaakvereniging wat drukke sfeer ontstaan, waarvoor onze vereniging bekend staat. Vergelijk ik met mijn eigen entree in de grijze oudheid, dan was je de enige jongere tussen de heren in colbert, die je ook na jaren nog steeds met U, mijnheer en de achternaam aansprak.

Voorzitter zijn is trouwens niet bepaald goed voor de wedstrijdresultaten. Kijken we naar alle voorzitters, dan is te zien dat allen tijdens hun ambtsperiode achteruit zijn gegaan in speelsterkte, wat zeker te wijten is aan de aandacht voor de goede gang van zaken tijdens de clubavonden.

Veel plezier heb ik beleefd aan de zeer geanimeerde bestuursvergaderingen bij mij thuis. Punctueel op tijd aangevallen, was de sluitingstijd altijd ver na middernacht. Bekijk ik de toen vigerende bestuursleden dan valt op dat de toenmalige secretaris, Rob v.d. Lee nog steeds zijn bijdrage levert aan de vereniging, nu als penningmeester. Een ander bestuurslid mag zeker niet onvermeld blijven. Theo Spruit, nog eerder lid dan ikzelf, heeft onze vereniging tientallen jaren op diverse functies gediend. Zo was hij een zeer consciëntieus materiaalcommissaris, wedstrijdler, (bonds)groepsleider, p.r.functionaris en redacteur van het clubblad, waarvoor hij vele stukjes schreef. Maar de meeste faam verwierf hij met de 'Grote Clubactie'. In guldens uitgedrukt was zijn opbrengst jaarlijks tussen 600 en 800 gulden, daarvoor werd het gehele G.E.B. gebouw waar hij werkte, onveilig gemaakt.

Een van de verschillen tussen mijn **aanvangstijd**, de **tachtiger jaren** en **nu** is de mogelijkheid om aan toernooien mee te doen. Die zijn er nu te kust en te keur. Maar in de vijftiger jaren waren ze zeer dun gezaaid met als enige hoogtepunt het Rotterdamsche kampioenschap. In de zeventiger en begin tachtiger jaren kwamen er steeds meer bij, waaronder ons eigen toernooi. Op het hoogtepunt hadden we zelfs meer dan honderd deelnemers. Hiervoor was door mijn voorganger de beeldend kunstenaar Frans Fritschy een schitterende wisselprijs gemaakt: *'Twee spelers achter het bord bezig met hun partij, met een individuele wijze van beleving van hun partij. Het geheel gevat in een perspex stolp waarbij de stand op het bord, door Frans gewijzigd kon worden, zoals de winnaars zelf konden aangeven.'* Het is jammer dat deze jaarlijkse traditie niet gecontinueerd is, voor de leden zelf en zeker ook als visitekaartje en daarmee wervend voor nieuwe leden. Maar het hangt toch voor een groot gedeelte af van de inzet van de leden zelf voor hun vereniging, een grote mate van betrokkenheid, die ik op het ogenblik duidelijk weer zie toenemen, met als voorbeelden het goede en regelmatig verschijnende clubblad en de jeugdbegeleiding.

Enige herinneringen van oud-lid Ben Geels

door Peter Nederhand

Hieronder volgt een aantal herinneringen van het oudste lid dat we konden achterhalen, de heer Ben Geels. Hij werd in 1933, ja U leest het goed 1933, met zijn iets jongere broer Piet, die ook nog leeft, lid van R.S.R. Al snel speelde hij in de eerste groep. Hij is een typisch spelletjes-mens. Op zijn huidige leeftijd van 82 jaar speelt hij nog regelmatig schaak met zijn zoon, maar nog meer is bridge zijn spel geworden. Met zijn vrouw als partner speelt hij drie keer in de week in een soos. Daarnaast ook nog twee middagen klaverjassen. Van Ben konden we een aantal clubbladen uit de jaren 1953 en 54 bekomen, waar hij zelf de redactie voerde. Opvallend zijn verder de vele kranteknipsels over schaaktoernooien, die hij in plakboeken verzameld heeft.

De heer Ben Geels:

Hieronder volgen enige herinneringen uit mijn jeugdtijd, de tijd dat ondergetekende voor de vereniging R.S.R. speelde. Ons clublokaal was toen in het oude Stadhuis aan de Botersloot. Aardige herinneringen, die je bijblijven, zijn de volgende. Op een van de avonden, toen we uit speelden tegen een andere vereniging, zat ik op een tegenstander te wachten, die wat verlaat was, maar tegenover mij werd geen stoel neer gezet. Opeens ging de deur open en komt er een

man in een rolstoel binnen. De begeleider schuift hem aan en na het voorstellen begint de schaakpartij. Met een voor mij zeer slechte afloop, ik overzag een mat op de onderste rij. Openingen bestudeerden wij niet veel. Meestal deden we het in omgekeerde volgorde. Eerst spelen en dan later thuis kijken of het volgens de theorie was. Uiteindelijk leer je toch veel van je fouten.

Na de Botersloot en nog vele andere clublokalen, hebben we lang en met veel plezier in het Sint Vincentiusgebouw aan de Schiekade ons domicilie gehad, met als gastheer de heer Geurts. De tussenperiode van zwerven van zaal naar zaal, was zeer roerig omdat er geen echt geschikt lokaal was te vinden. Zo vond het bestuur zaaltjes achter cafés niet zo geschikt, vooral niet voor jongere leden.

Op een avond moest ik mijn partij tegen iemand van de schaakvereniging van de Shell uitspelen. Het ging om een kampioenschap. In een analyse door mijn medeleden kwam men tot het volgende advies: 'ga met je koning in ieder geval niet naar de linker kant van het bord.' Door mijn werk in de haven als waterklerk, kon ik niet altijd op tijd aanwezig zijn. Zo ook die bewuste avond. Ik zat om half negen nog aan boord van een schip en arriveerde pas iets over negen op de vereniging. Gevolg alle goede raadgevingen vergeten, de partij verloren en dus ook geen kampioen.

Er was ook een oudere heer, die stug sigaren rookte, een typisch kenmerk van de voor-oorlogse periode van de gegoede schaker. Deze man had de akelige gewoonte om de rook via het bord in het gezicht van de tegenstander te blazen, waarbij ik aanneem dat dit niet expres gebeurde. Met als verder resultaat dat mijn vrouw kon raden met wie ik die avond gespeeld gehad. Je had zeker weer die fotograaf als tegenstander, je stinkt helemaal naar de sigaren.

Had ik het over een schaker in een rolstoel, op de vereniging hadden we een blinde schaker, de heer Koetsheid die zeer sterk speelde. Hij had een noppenbord laten maken. Hij was jarenlang schaakredacteur van de Maasbode en had zich gespecialiseerd in problemen. Als je hem de stand van een tweeket noemde wist hij feilloos de sleutelzet te noemen.

R.S.R. was een fijne schaakclub met een zeer prettige sfeer. Veel leden gingen ook buiten de vereniging met elkaar om. Jammer voor mij moest ik het schaken opgeven omdat mijn betrekking steeds meer ongelijke diensten opleverde. Dit was niet alleen op Vrijdagavond, maar ook 's-nachts en op de Zaterdagochtend. Met als gevolg: kiezen of kabelen. Het werd met spijt in het hart het werk. Ik wens het bestuur en de leden even veel plezier, als wij dit toentertijd hadden.

Voorzitters Varia: Onthullingen over de periode 1984-1987

door *Wijnand Dobbinga*

Vanaf januari 1985 tot aan mijn aftreden in september 1987 vulde ik in DE SCHAKELAAR de rubriek Voorzitters Varia. In die rubriek vertelde ik zoveel mogelijk over wat er in onze bestuursvergaderingen aan de orde was gesteld, vanuit de idealistische verwachting dat de leden daar hevig in geïnteresseerd zouden zijn. In deze bijdrage aan het gedenkboek blik ik onder dezelfde kop nog eens terug aan de hand van notulen en onze Schakelaars. Leuke, haast antiquarische notulen, vastgelegd op kreukelige en vergeelde doorslagvelletjes, gevuld met schrijfmachineletters van goedkope kwaliteit. En dat was nog maar 10 jaar terug, niks geen PC's !

Een tijdperk dat, wellicht toevallig, samenviel met het redactiewerk van Nathanaël Spaan en Marco de Bruijn. Een illuster duo dat veel goeds heeft gedaan voor de leesbaarheid van ons clubblad met zijn prikkelende bijdrages. Onder de vele thema's en heilige huisjes was de persoon van de voorzitter natuurlijk ook een geschikt onderwerp. Een enkel voorbeeld daarvan zal ik u niet onthouden: "WLD: oprichter en huidige praeses van de R.S.R. is als een vader voor zijn mensen en heeft met zijn overzichtelijke en trefzekere beleid van de R.S.R. de prachtige vereniging gemaakt die zij nu is. Zijn niet altijd gemakkelijk in het gehoor liggende uitspraken getuigen van een grote visie op het professionele schaakgebeuren." Afgezien dat het te betreuren valt dat hier R.S.R. in plaats van R.S.R./Ivoren Toren wordt gebruikt, is duidelijk dat men niet achterdochtig van aard behoeft te zijn om aan te voelen dat hier iemand op verdachte wijze op een voetstuk wordt geplaatst.

De kop onthullingen vraagt erom dat ook geheimpjes uit het bestuursleven van die jaren worden verklapt. Niet geheel zonder risico, maar voor een gedenkboek kan de waarheid - al is die nu nog zo banaal - nu eenmaal niet geschuwd worden. U bent dus gewaarschuwd voor het vervolg. Daarin zal ik mijn diepere roerselen in die bestuursjaren - chronologisch gesorteerd - aan u blootleggen. Althans, dat hoopt u misschien. We zullen zien.

31 augustus 1984, bestuursvergadering.

Hoera, we zijn even terug aan de Noordsingel 88, een rustig lokaal van het complex van de Rehobothkerk. Het zittende bestuur buigt zich over de komende algemene ledenvergadering. Een bestuur in een samenstelling zoals er zoveel zullen zijn in schakend Nederland. Wij treffen aan: de in het vak vergrijsde voorzitter, Peter Nederhand, Rob v.d. Lee, reeds jaren secretaris, welk ambt hij overigens nog jaren zal uitoefenen ten dienste van onze schaakvereniging, Karel Jolink, wedstrijdleader intern, Theo Spruit, onze bondswedstrijdleader, Frits Brouwer, penningmeester en oud-jeugdleader die schaken als een lolletje zag maar gek was op organiseren en tenslotte was daar ook ondergetekende. Ik had me nu eenmaal beschikbaar gesteld voor het voorzitterschap.

Waarover sprak dat bestuur. In de eerste plaats hoe blij we waren dat de autoriteiten onze N. Spaan uitstel van militaire dienst hadden verleend, wat zo gunstig was voor de jeugdafdeling in het bijzonder. En dat P. Dekker nog een jaartje aan zijn kascommissariaat zou kunnen vastplakken omdat hij - dit was goed bijgehouden - pas één jaar lid van die commissie was geweest. Het progressietoernooi was weer in vertrouwde handen van F. Renaud. Verder kwam het 65-jarig jubileum eraan en er zou - ondanks de uiteraard zorgwekkende toestand van de verenigingskas - f 175,- beschikbaar zijn om vaantjes uit te delen. En we hoopten dat de vermaledijde pers nu eindelijk eens flink zou uitpakken bij het berichten over deze 65-jarige verjaardag. Zou er voldoende belangstelling bestaan voor een uitstapje naar Leusden, W.L. Dobbinga presenteerde hoe dan ook een voorlopig voorstel, zo meldden de notulen.

10 oktober 1984, bestuursvergadering.

Er wordt vergaderd op de Essenburgsingel 119a, ten huize van R.v.d.Lee. Moeder v.d.Lee heeft zoals gebruikelijk voor een verrukkelijk stuk cake gezorgd, waardoor zo'n vergadering iets gezelligs krijgt. En anders lukt dat ook nog wel door het optreden van Theo Spruit, die bij de rondvraag een aantal agendapunten nog eens herhaald wil zien. Nee Theo, ik moest soms wel als voorzitter optreden. Twee nijpende problemen krijgen deze avond breeduit de aandacht. Waar is nu die wisselprijs voor de beste bondsprestatie in vredesnaam gebleven? De secretaris draait zwetend voor dit probleem op. En..ten lange leste zijn we het met elkaar eens dat die hond van Beernink het al te dol maakt, hij moet aan de lijn. Ik vrees, dat wordt barsten met Beernink, want dat is geen buigzame jongen.

Leusden 10 november 1984, jubileumviering 65 jaar

In de MEGGA-bus op stap met de schaakfamilie. Gastvrij door de fantastische Leusden-voorzitter Joop van Santen ontvangen worden in het Parochiehuis te Leusden. Gemoedelijke schaakwedstrijd waarbij Leusden flink van zich afbijt, wij verliezen maar ach, in de feestroes niet zo belangrijk. Na afloop pannekoek eten, allemaal heel simpel eigenlijk. Maar ook effectief: Plezierige gevoelens zijn er bij velen. Voor mijzelf een hoogtepunt in 3 jaar voorzitterschap.

De Schakelaar, januari 1985.

Als voorzitter bezocht ik samen met Theo Spruit de R.S.B.-ledenvergadering van 19 september 1984. De nieuwbakken voorzitter lijdt nog aan onwennigheid, leest u maar: "Als kersverse voorzitter nog onbekend met dit gebeuren (ALV) plaatste ik zo onopvallend mogelijk mijn naam en handtekening in het presentieregister terwijl Theo routineus handen stond te schudden van vele trouwe vergaderingsbezoekers." Al spoedig echter kregen andere gevoelens de overhand: "De agenda zag er veelbelovend uit met 18 vergaderpunten hetgeen mij deed vrezen dat we eerst diep in de nacht de niet ongezellige aula aan de Willem Buitenwechstraat zouden verlaten. Ik stak daarom eerst maar eens een verse sigaar op in afwachting van het openingswoord van de voorzitter dat om 20.00 uur zou beginnen. In werkelijkheid startte deze eerst om 20.15 uur met een openingswoordje dat ca. 15 minuten in beslag nam. Dat heb ik Nederhand wel eens anders zien doen." Het vervolg van dit verslag was eveneens nogal kritisch over de leiding van de R.S.B.-voorzitter, de heer K. v.d. Waal. Deze verstond echter uitstekend de kunst clubbladen te lezen. Bij de daarop volgende R.S.B.-vergadering informeerde hij tergend vriendelijk of die meneer met de gele trui (dat was ik dus) tevreden was over het vergadertempo. Mijn reactie was uiteraard er een van (gespeelde) blijdschap dat hij mijn boodschap zo goed begrepen had.

22 februari 1985, bestuursvergadering.

Ons talentvolle jeugdlid J.P. Bogers wil naar Charlois/Europoort vertrekken, hogerop dus. Namens het bestuur zullen Frits Brouwer en ik nog eens goed op J.P. Bogers inpraten om hem voor onze club te behouden. Vooral FB heeft angstvisioenen van een complete leegloop van jeugdig talent naar de erkende topclubs, zoals Charlois/Europoort (!). Ja, ondankbaar is het: je leidt ze op en zodra ze goed worden vertrekken ze. Soms gaat het inderdaad zo. En waarom zouden ze ook niet mogen? Maar Span en v.d.Plas, ja die zijn er in 1994 nog steeds. Ik voel me nu weer een stuk beter.

augustus 1985: Het verdwenen Progressietoernooi

Vanaf het 60-jarig bestaan in 1979 had onze vereniging weer een rapid-toernooi dat in 1983 een nieuwe formule kreeg: Het zg. "Progressietoernooi", waarbij zowel de bedenktijd als de te winnen prijzen per ronde toenemen. Een zeer originele formule die het één jaar goed deed met 75 deelnemers. In de twee daaropvolgende toernooien (januari 84 en oktober 84) liep dit aantal terug tot 37 deelnemers en daarmee de doodsteek voor ons initiatief. Trouwens, binnen de club had niemand meer animo om die vastgelopen kar op sleeptouw te nemen. Renaud en F. Fritschy die de vorige toernooien voortreffelijk hadden georganiseerd, hadden al bedankt voor de eer. De drukke R.S.B.-agenda en -dankzij sponsoring - grotere geldprijzen bij toernooien elders, waren wellicht de veroorzakers van de tanende interesse. Daarmee ging de aardige bijdrage van onze club aan de Rotterdamse schaakgemeenschap verloren. Dat vind ik ook nu nog een gemis!

10 september 1985, bestuursvergadering.

We vergaderen aan de Oude Binnenweg, op mijn vroegere huisadres. Tja, de prijsuitreiking op de Algemene Ledenvergadering de week daarvoor liep een beetje mis, omdat de prijzen niet op tijd waren besteld. Briesend was ik, maar in een kleine gemeenschap als een schaakclub is, moet je niet te lang boos zijn. En gelukkig reageert een ledenvergadering bij ons niet al te fanatiek. Maar toch!

18 februari 1986, bestuursvergadering

Het bestuur kreeg het zwaar voor de kiezen met één van mijn oprispingen: een drie vel dikke notitie over ontwikkeling ledental en propaganda. Onnodig te zeggen dat het stokpaardjes van mij zijn. En dat deze nota niet geschreven werd omdat er sprake zou zijn van een florissante ontwikkeling van het ledental. De jeugd begon te overheersen, constateerde ik, ouderen voelen zich er niet meer thuis. Een stroom van maatregelen ontbrak er natuurlijk niet aan maar de belangrijkste stond er niet in: we vragen Frans Lems voor de propaganda-commissie. En dat besloot het bestuur in al haar wijsheid door het instellen van een propagandacommissie. In die commissie nam Frans (met nog enkele anderen) plaats en waarempel, er gebeurde toen echt wat. De simultaans in het centrum van de stad haalden breeduit de pers. Oh Frans, waarom verliet je toch deze club?

22 april 1986, bestuursvergadering

De brief van Frans Fritschy met zijn opzegging behandeld. Frans was één van onze oudere leden en is in de jaren zeventig voorzitter geweest. Zijn inbreng is duurzaam gebleken: Nog steeds siert zijn schepping de kaft van De Schakelaar en ons briefpapier. Frans vond het echter leuk genoeg geweest en stopte daarom met het actieve schaak. En op zo'n besluit heeft een ieder recht, al is het niet voor iedereen leuk.

Plezieriger van aard was het kampioenschap van ons eerste team dat na vele jaren eindelijk de 2e klasse R.S.B. verliet. Ter viering kwam het computerteam van J. Louwman op bezoek, betaald door onze eenmalige sponsor, de firma Ophoff. En verdraaid, we gingen ten onder tegen die domme apparaten, dat had ik nooit verwacht.

Schaakplezier bij R.S.R./Ivoren Toren:
Dave Klein in zijn nopjes

29 augustus 1986 : Algemene Ledenvergadering.

Een voorstel van Ed van Doorn om de groepen 3 en 4 samen te voegen en Zwitsers in te delen, leed schipbreuk omdat de verzamelde leden de indruk kregen dat dit een voorproefje op een rigoureuze wijziging van het hele competitiebestel zou zijn. Dit dankzij mijn zwakke regie en enkele over-spontane reacties van een in kennelijke staat verkerende penningmeester. Het kostte mij daarna alle moeite Ed nog aan boord van het bestuursgaljoen te houden. En enige jaren later verdween groep 4 toch, langs natuurlijke weg: er waren te weinig leden.

10 maart 1987, bestuursvergadering

Dankzij bestuurslid Willem Dekker was het contact met de HZN-groep tot stand gekomen die voor z'n naamsbekendheid graag een schaaktoernooi georganiseerd zag. Daar moesten dan wel toppers aan meedoen, zoals "eh Timman en wie heb je nog meer". Dàt mocht flink geld kosten, maar 10 schaakklokken voor een arme schaakclub vanwege organisatorische inspanningen, was volgens de sponsor "een eis zonder enig precedent". Geen toernooi maar ook geen schaakklokken dus.

Wat wel door ging: 10 avonden (jeugd)schaakles voor een tientje. Deze kreet deed het goed in de pers: Het Vrije Volk plaatste mij zelfs met jeugdlid Casper Bezemer op de foto. Maar liefst 18 kinderen kwamen op de actie af.

Schakelaar, mei 87 en september 87

Voor mij zit het er bijna op. Het eerste is op de tweede plaats eindigend toch gepromoveerd dankzij een versterkte promotieregeling en promoveert daardoor voor het tweede achtereenvolgende jaar. Ze mag nu in de promotieklasse uitkomen ! Achteraf is het aardig te constateren dat de laatste promotie een blijvende zaak is: Sindsdien heeft "ons eerste" zich steeds weten te handhaven, met zelfs een kortstondig intermezzo (seizoen 90/91) in de K.N.S.B. 3e klasse. De voorzitter suggereert in zijn laatste voorzitter's varia dat de groeiende welstand des verenigings min of meer een voortvloeijsel uit zijn daden zou zijn geweest. En met het verscheiden van de voorzitter geeft ook de redactie er de brui aan, vanzelfsprekend niet zonder het van haar bekende aplomb: "Na 20 jaar strijd houdt de redactie (de heren V.d. Plas, Spaan en de Bruijn) het voor gezien, tot opluchting van politiek, sociaal en bestuurlijk Nederland".

Herinneringen van Frans Lems, oud-lid sinds 1991

Ik ben het grootste gedeelte van de tachtiger jaren lid geweest van de schaakvereniging R.S.R. Ivoren Toren en dit is tevens één van de succesvolste perioden uit de historie van deze roemruchte vereniging geweest. En dat is, zoals U begrijpt, geen toeval.

In dit decennium heeft er een complete afwisseling van de wacht plaatsgevonden. Toen ik van de club lid werd was een oudere garde oppermachtig, slechts af en toe dwars gezeten door een jongeling luisterend naar de naam Nathanaël Spaan. Het clubkampioenschap was in feite slechts een tweestrijd tussen Peter Nederhand en Paul Dekker. Ook andere oudgedienden, zoals Hensing, Jolink en natuurlijk meneer Spruit waren elke vrijdagavond nog aan de Noordsingel te vinden. Jongelui als Erik Brandenburg en Rob van der Plas speelden hun partijtjes nog in groep 4, en van figuren als Herbert van Buitenen, daar had, behalve de jeugdleider, nog nooit iemand van gehoord. De club had werkelijk een bedaagd imago. Aan het eind van dat decennium was de sfeer totaal omgedraaid. De jeugd had de macht gegrepen, de promotieklasse werd gehaald, R.S.R. was een van de sterkste clubs van de regio en de sfeer in de club was totaal omgedraaid. In deze interessante periode ben ik lid geweest van de club. Veel is er daarin veranderd. Jonge leden, zoals Erik Brandenburg, die ik in het begin van de tachtiger jaren nog versloeg, mepten mij enkele jaren later genadeloos van het bord. Rob van der Plas heb ik nog gekend als klein en bedeesd jongetje, dat meneer tegen mij zei. Later heeft hij als hoofdredacteur van de Schakelaar vele reputaties met zijn scherpe pen geknakt. Veel is er daarin ook hetzelfde gebleven. Rob van der Lee bijvoorbeeld, met zijn gemoedelijk gedrag, was gedurende dit gehele decennium een voorzichtige schaker, en dat zal hij ook in de eenentwintigste eeuw nog wel zijn. John Ruitenbergh was ongeveer een decennium lang remisekoning van de club, echt een constante factor. Wijnand Dobbinga had tien jaar lang dezelfde schaterlach als hij weer eens won. (Gelukkig horen we deze giechel om duidelijke redenen steeds minder.) Wat ook bleef was de gezelligheid. Een pilsje werd niet versmaad en vele leden zagen elkaar buiten de clubavonden om; een teken van de goede sfeer.

Het is altijd moeilijk om een stukje voor zo'n lang jubileum te schrijven, omdat ik zelf maar zo'n klein gedeelte heb meegemaakt. Maar in de jaren dat ik lid ben geweest van R.S.R. Ivoren Toren, bewees de club dat gezelligheid en een goed schaakniveau goed samen gaan. En mijn wens voor de club bij dit jubileum is dat deze sfeer ook in de toekomst behouden blijft.

RSR-Ivoren Toren in de Problemen

door Paul Dekker

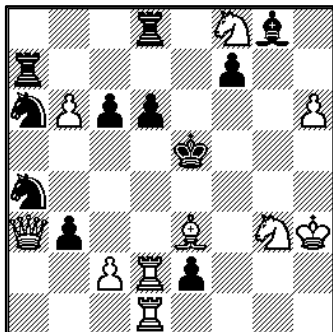
In de driekwart eeuw van het bestaan van onze vereniging heeft een bescheiden aantal leden zich behalve met het partijschaak ook serieus bezig gehouden met problemen en studies. Over een drietal van hen mag in dit gedenkboek zeker wel iets vermeld staan. Het zijn, in chronologische volgorde, P.A. KOETSHEID, B.S. WITTE en P.M. DEKKER.

Koetsheid werd op 8 juni 1882 in Rotterdam geboren. Als kind van twee of drie jaar is hij blind geworden; hij kon zich zelf nauwelijks herinneren ooit gezien te hebben. Hij werd opgevoed in het Blindeninstituut te Grave, waar hij dank zij een oudere lotgenoot kennis maakte met het schaakspel en de problematiek. Na zijn verblijf aldaar heeft Koetsheid zich in Rotterdam gevestigd. Op jeugdige leeftijd reeds maakte hij zijn eerste schaakproblemen. Het oudste dateert van 1902, hij was toen 20 jaar. In een tijd, waarin de opleidingsmogelijkheden voor blinden nog zeer beperkt waren, had hij ook geleerd een eigen schrijfmachine te gebruiken en dit stelde hem in staat de redactie op zich te nemen van de Schaakrubriek in de Maasbode, een groot katholiek dagblad voor Rotterdam en omgeving. Zo'n kleine halve eeuw heeft hij deze rubriek op meer dan voortreffelijke wijze geleid; velen heeft hij in de problematiek wegwijs gemaakt.

Hij wist van zijn handicap een kracht te maken en was in zijn lange, dikwijls moeilijke leven, een voorbeeld van blijmoedigheid en toewijding. Hij overleed op 1 oktober 1961 op 79-jarige leeftijd in Huize 'St. Bernardus' te Sassenheim, waar hij ook zijn laatste levensjaren doorbracht.

Koetsheid was niet alleen een uitstekend componist van vooral driesetten en zelfmatten, maar ook een sterk partij-schaker. In de Nieuwe Rotterdamse Schaakvereniging (N.R.S.V.) behoorde hij tot de prominenten. In 1919, het geboortjaar van R.S.R., toen Réti ons land bezocht, nam hij deel aan een achtkamp, waarin hij temidden van vooraanstaande spelers als Loman, Weenink, van Gelder, Te Kolsté, Schelfhout, Oskam en Réti een zeer eervol resultaat behaalde: $3\frac{1}{2}$ uit 7. In de jaren dertig was hij ook lid van R.S.R. en geen van de clubspelers was tegen hem opgewassen.

Als een hommage aan hem drukken we hierbij één van zijn meest bekende problemen af; de moeilijke sleutelzet leidt een verrassend spel in met verschillende reine matten.

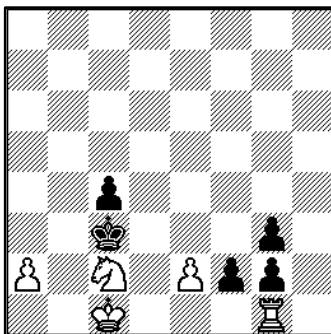

1. Dc1! dreigt 2.Td5+
cxd5 3.Ld4 mat
1...., Txf8 2.Txd6 enz.
1...., Kf6 2.Lg5+! enz.

Mat in drie zetten

Van recenter datum is het 'levensverhaal' van B.S. Witte. Ook hij overleed op 79-jarige leeftijd, nu alweer bijna 11 jaar geleden, op 3 december 1983. Vanwege zijn uitgebreide kennis van het eindspel en zijn vasthoudendheid werd hij als partij-speler door menigeen gevreesd en door zijn teamgenoten zeer gewaardeerd. In kringen van de Nederlandse Bond van Probleemvrienden genoot hij vooral bekendheid als oplosser. Zijn vele behaalde oploskampioenschappen van die bond, tussen 1944 en 1982, zijn daar evenveel bewijzen van. Maar ook vóór WOII, in de befaamde internationale Oploswedstrijden, streed Witte in de voorste gelederen. Hij was zonder meer één van de beste oplosers die ons land heeft gekend in die periode. Zijn niet talrijke composities waren van een eenvoud en een blijmoedigheid haast, gelijk hij-zelf. Het volgende probleempje moge dat illustreren!

B.S. Witte
De Maasbode, 1954

Zwart aan zet: 1.fxg1L
Pb4 2.Ld4 Pd5 mat
Wit aan zet: 1.Txg2 f1L
2.Txg3 mat

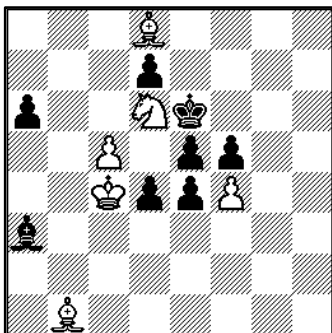
Helpmat in twee zetten

Als derde in deze galerij vermelden we iets over P.M. Dekker, geboren 25 juli 1935 in Elst. Ook hij hield zich als achtenswaardig partijschaker vanaf 1954 min of meer intensief bezig met schaakproblemen. Lid van dezelfde bond als voornoemde Witte en Koetsheid veroverde hij in 1964 en 1965 (ex aequo met Frank Visbeen) de hoog gewaardeerde titel van oploskampioen.

In de periode 1966-69 maakte hij zich verdienstelijk als penningmeester van deze bond. En in weer een latere periode (1977-1984) redigeerde hij de rubriek LADDER in het Probleemblad als opvolger van de onvergetelijke Jan Hartong. Hij mocht toen ook de inzendingen van o.a. onze leden Nederhand en Dubois registreren.

Als componist ondernam hij zo nu en dan bescheiden pogingen iets tot stand te brengen; enkele daarvan zijn gepubliceerd in het Probleemblad. Als blijk hiervan de volgende tweeket uit 1964.

P.M. Dekker
Probleemblad 1964

1.La2! tempozet. 1...e3
2.Kd3 mat. Op andere
zwarte zetten volgt een
schot van de K-L-batte-
rij.
(schijnspeel: 1...e3
2.Lxf5 mat)

Mat in twee zetten

Al met al valt te constateren, dat sommige van onze leden het partijschaak heel goed wisten te combineren met de specifieke instelling die het probleem- en eindspelstudies componeren én oplossen nu eenmaal vraagt.

Een interview met ex-voorzitter, de heer Teun Jansen

door Peter Nederhand

Voor de huidige leden is de heer T. Jansen, die acht jaar voorzitter van R.S.R. was, in de periode tussen 1960 en 1970, een onbekende, daarom een korte introductie. In zijn actieve periode was hij werkzaam bij de Hollandische Bank-Unie op de afdeling effecten/coupons. Als aardige bijzonderheid kan worden vermeld dat zijn eerste partij op de vereniging in 1957, tegen ondergetekende was. Tot hij, in 1971 door verhuizing, stopte was hij een zeer geducht tegenstander die meestal in ons eerste speelde. Wel bleef hij tot na zijn pensionering actief bij het bedrijfsschaken, waar ook onze leden Spruit en van Wijngaarden bij betrokken waren, voor respectievelijk het G.E.B. en Nedlloyd. Hij ziet er eigenlijk nog hetzelfde uit als toen hij voorzitter was, klein, levendig en zeer vitaal. Opvallend en wenkend stond het schaakbord al klaar toen ik binnen kwam. Het was duidelijk dat hoewel ik voor een interview kwam dat niet zou gaan zonder een aantal vloggertjes. Twee verschillende spelen liggen nog steeds na aan het hart van deze oude rot in het schaakvak, voetballen en schaken. De voetbalclub Leonidas heeft jarenlang van zijn diensten gebruik gemaakt als penningmeester, de club waarin ook een aantal zoons in het eerste speelden. Het andere spel was en is uiteraard het schaken, dat hij nog nauwlettend volgt. Zelf speelt hij nog drie middagen per week (wat veel meer is dan uw reporter) en dat was te merken aan de drie partijen die we speelden. De laatste partij werd ik van het bord gezet in het eindspel, dat hij naar eigen zeggen niet zo beheerst.

Gevraagd naar zijn ambtsperiode bleek dat er eigenlijk niet zoveel te melden was. De vereniging was in een rustig vaarwater gekomen en telde een dertigtal leden. Enige markante figuren waren uiteraard de twee kemphanen voor het kampioenschap Dries en Hijgeman. Verder de latere hoogleeraar Paul van Vianen, die enige tijd geleden nog op de televisie kwam in 'Klasgenoten', als de zeer verstrooide leraar wis- en natuurkunde van het St. Franciscuscollege aan de Beukelsdijk (ook van ondergetekende). Een andere prominent was de heer van Dongen, die lid van de gemeenteraad van Rotterdam werd. Verder waren er de zeer prettige herinneringen aan de zaalbeheerder van de Schiekade, de heer Geurts, die altijd voor ons klaar stond. Deze organiseerde met kerstmis een verloting om een gans. De heer Jansen was net twee weken lid en, ja U raadt het al, hij won de eerste prijs.

Slechts een klein (sic) incident is het vermelden waard. Een van de leden, we speelden ook toen op Vrijdagavond, had een afgebroken partij en merkte op Zaterdagochtend dat hij een foutieve zet had afgegeven. Hij toog op weg en vroeg aan Geurts de sleutel van de materiaalkast onder het voorwendsel, dat hij iets vergeten was mee te nemen. Geurts gaf de sleutel zonder iets te vermoeden, maar omdat het vrij lang duurde, ging hij toch even kijken en betrapte de snoodaard bij het openen van de enveloppe met de afgegeven zet. Gevolg, een verloren partij maar veel onprettiger is uiteraard het verlies van vertrouwen. Gelukkig ging de man die toch al niet zo goed lag bij de andere leden, uit eigener beweging weg.

Zover met het gesprek gekomen moest er eerst geschaakt worden. Ondertussen herinnert Jansen zich nog een derde spel, het beursspel. Met enkele schaakleden richtte hij een beleggingsclubje op, met als raadsman Jansen zelf. Verder zijn we niet gekomen, want de (voor mij fatale) derde partij kwam er aan, waarna ik snel mijn biezen pakte, veronderstel dat er nog meer van deze partijen zouden komen.

De levende legendes van Ivoren Toren en R.S.R.
Paul Dekker en Peter Nederhand

Index

Aljechin	4, 30, 39, 40
Beerling	7, 39
Beverwijk	39
Bogers	20, 24, 45, 53
Botwinnik	34, 40, 41
Brandenburg	7, 10, 23, 24, 45, 57
Brouwer	12, 13, 16, 17, 22, 23, 52, 53
Bruijn	10, 20-23, 51, 56
Buitenen	7, 10, 23, 24, 40, 47, 57
Charlois	28, 36, 53
clubkampioen	39, 41, 47
computer	47
Dekker 7, 8, 10, 12-14, 17, 20, 22, 25, 40, 42, 52, 56-58,	60, 62
Diederiks	13, 14, 17
Dobbinga	16, 17, 20, 22, 26, 41, 48, 51, 52, 57
Donner	12, 19, 20, 34, 41, 47
Doorn	6, 46, 56
Dries	7, 13, 39-42, 45, 61
Dubois	12, 14, 16, 17, 41, 60
Euwe	4, 26, 29-31, 33, 35, 39
Fritschy	7, 14, 17, 41, 45, 48, 49, 54, 55
fusie	5, 8, 40, 48
Geels	40, 49
Hijgeman	4, 7, 40, 41, 45, 61
Jansen	61, 62
Kasparov	10, 40, 47
Koetsheid	50, 58-60
Lee	17, 24, 48, 52, 57
Lems	23, 24, 54, 57
Nederhand 7, 10, 12, 19, 39, 45, 48, 49, 52, 53, 57, 60-62	
Ommoord	14
Plas	2, 3, 7, 10, 12, 20, 22-24, 39, 40, 53, 56, 57
Renaud	19, 22, 52, 54
Réti	27, 58
simultaan	19, 20, 29
Spaan	7, 10, 18, 20, 22-25, 40, 44, 51-53, 56, 57
Spruit	19, 22, 41, 48, 52, 53, 57, 61
Tiggelman	7, 20, 21, 45
Timman	33, 56
Tol	24, 40
vergadering	3, 5, 28, 29, 41, 52, 53
voorzitter . 22, 29, 30, 32, 38, 41, 48, 51-53, 55, 56, 61	
Witte	13, 14, 18, 19, 25, 41, 58-60

COLOFON

Uitgave	: oktober 1994
Redactie	: Rob van der Plas
Oplage	: 250
Omslag	: 200 gr/m ² ENHANCE
Binnenwerk	: 80 gr/m ² OXFORD crème
Druk	: de Boog
Foto's	: Casper van Leeuwen
Opmaak	: Rob Oomen
Onderzoek	: Herman Keetbaas
Afwerking	: Joop Klijn

Deze uitgave kwam mede tot stand dankzij:

- Shell Nederland BV
- G.Ph. Verhagen Stichting
- Stichting Bevordering Volkskracht

Met speciale dank aan:

- jhr J.W.R. Boddaert
- Rotterdams Gemeente-archief

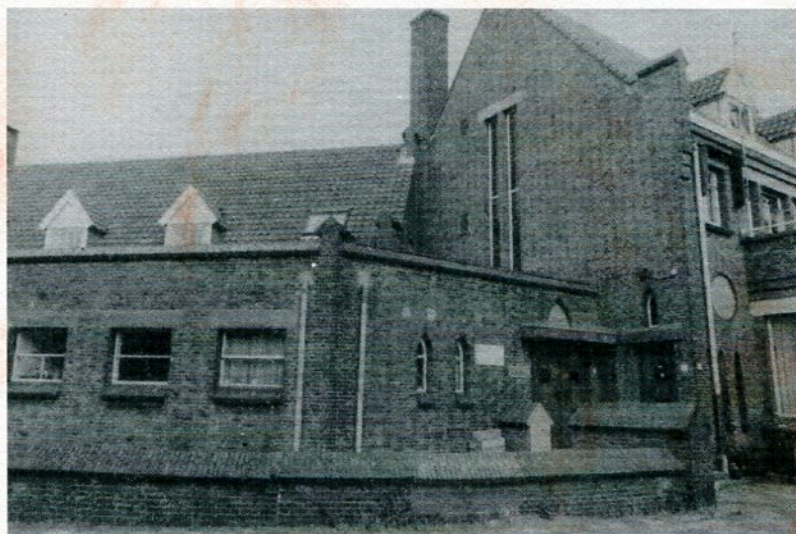
Huize Liduina, Burg. Le Fèvre de Montignylaan 15

Ivoren Toren
1928 - 1934

Ivoren Toren
1934 - 1935

Theeschenkerij Zomerlust, Straatweg 109

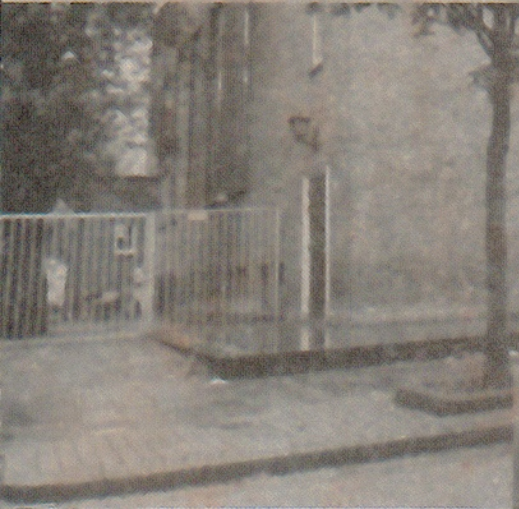

Ivoren Toren
1934 - 1962

Parochiehuis Christus Koning, Adriaan Pauwlaan 5

Gem. wijkgebouw, 1e middellandstraat 103,
RSR/Ivoren Toren 1973

Rehobothkerk, Noordsingel 88,
RSR/Ivoren Toren 1974 - 1990

De Walenburg, **RSR/Ivoren Toren** 1990 - 1992

De 'spartaans' opgeleide jeugd in de 'Heulbrug',
Schiekade 31e, speelhol van **RSR/Ivoren Toren**
sinds 1992